

Slovenski čebelar

9

Letnik LXXXX-Leto 1988

LETO 1873 - PRIČETEK PERIODIČNEGA ČEBELARSKEGA TISKA NA SLOVENSKEM

Slovenski čebelar

SLOVENSKI ČEBELAR
GLASILO ČEBELARSKIH
ORGANIZACIJ SLOVENIJE

št. 9

1. september

letnik 90

VSEBINA

Janez Mihelič: Obiskali smo francoske čebelarje	253
Pavel Zaletel: Čebelarjeva opravila v septembru	259

BOLEZNI ČEBEL

dr. Roger A. Morse: Kaj je fluvalinat	262
Branko Relić: Eden od načinov zatiranja varooze	263
Martin Mencej: Obrambni mehanizem proti varoi azijske in evropske čebele je različen	264
Pavle Deu: Zanimiva izkušnja	266
Jože Rihar: Rastlinski zvarek proti varoozi in nosestavosti (KAS)	267

IZKUŠNJE NAŠIH ČEBELARJEV

Franc Kolenc: Kako si bomo zagotovili močne čebelje družine za prezimovanje	273
Matjaž Horvat: Olajšajmo si delo v prevoznem čebelnjaku	274
Andrej Dvoršak: Priprava za označevanje matic	276
Franc Šivic: Zanimivo posvetovanje pri sosedi	277
Aleš Gregorc: Deliblatska peščara	278
Janko Božič: Razumevanje čebelje plesne govornice (nadaljevanje)	279

IZ DRUŠTVENEGA ŽIVLJENJA

Milan Runtas: Predlogi komisije za ekonomsko problematiko in tehnologijo čebelarjenja	281
Andrej Dvoršak: Čebelarska razstava na Vidmu	282
Irena Ogrin (prevod): Ocena desetega kongresa čebelarjev Jugoslavije	282
Minka Zupančič: Občinsko tekmovanje mladih čebelarjev v Kostanjevici na Krki	284

OSMRTNICE

OBLETNICE	
Ivan Šeško 90-letnik	287

BILTEN MEDEX

Boris Slavec: Razširjajmo medovite rastline	269
Boris Slavec: Jesensko zdravljenje čebel proti varoozi je tu	271
Čenik čebeljih pridelkov	272

CONTENTS

J. Mihelič: A visit to French beekeepers was paid	253
P. Zaletel: Beekeeper's occupations in September	259

BEE DISEASES

Dr. Roger A. Morse: What fluvalinat is?	262
B. Relić: A way of extirpating varroa	263
M. Mencej: The defending mechanism against varroa is different from Asiatic to European bee	264
P. Deu: An interesting experience	266
J. Rihar: A plant concoction against varroa and noseme	267

OUR BEEKEEPERS' EXPERIENCES

F. Kolenc: How to assure us strong bee families for the winter?	273
M. Horvat: Let us facilitate work with driving bee-house	274
A. Dvoršak: A queen marking device	276
F. Šivic: An interesting consultation with neighbours	277
A. Gregorc: The sandy ground of Deliblát	278
J. Božič: How to understand the bee dancing rumour	279

FROM THE SOCIETY LIFE

M. Runtas: Suggestions of Committee for economic problems and technology of beekeeping	281
A. Dvoršak: A beekeeping exhibition in Vidmu	282
I. Ogrin (translation): The estimation of 10th Yugoslav beekeepers Congress	282
M. Zupančič: Municipal contest of young beekeepers in Kostanjevica upon Krka	284

OBITUARIES

ANNIVERSARIES	
Ivan Šeško was 90 years old	287

MEDEX BULLETIN

B. Slavec: Let us work on extension of mellific plants	269
B. Slavec: Autumnal bee treatment against varroa is here	271
Price list of bee-products	272

SLIKA NA NASLOVNI STRANI

Čebelnjak čebelarja Rihtarja v okolici Notranjih Gor.

Slovenske narodne noše na otvoritvi slovenskega čebelnjaka v bližini Grenobla v Franciji. Med njimi je tudi naš rojak Aleksander Perčič.

OBISKALI SMO FRANCOSKE ČEBELARJE

JANEZ MIHELČ

Minilo je pet let, odkar so nas leta 1983 pod vodstvom svojega predsednika Jeana Lavamenta obiskali predstavniki čebelarške organizacije iz Grenobla v Franciji. To je bil šele začetek našega sodelovanja, zanj pa ima največ zaslug naš rojak, čebelar Aleksander Perčič, ki živi v Grenoblu in je odigral vlogo ambasadorja med našima dvema organizacijama.

Da si nekoliko osvežimo spomin, naj navedem, da so nas obiskali francoski čebelarji leta 1983 predvsem zato, ker smo pri nas že imeli nekaj izkušenj v borbi z varoozo, medtem ko so varoo na francosko-nemški meji tedaj šele odkrili, zato je naši gostje še niso poznali. Med obiskom v Sloveniji so poleg Ljubljane obiskali še Kočevje, Ribnico, Radovljico in Bled. V omenjenih krajih so obiskali več čebelarjev in si ogledali načine ugotavljanja in zatiranja varooze. Vse, kar so doživeli, so posneli tudi na videokaseto. Kakor so nam zatrčili, so bili z obiskom izredno zadovoljni, pred-

vsem pa so bili navdušeni nad izredno gostoljubnostjo, ki so jo doživeli od naših čebelarjev in čebelarških organizacij. Med obiskom je predsednik J. Lavaudent predlagal, naj se ob prihodnjem srečanju predstavnikov obe organizaciji pobratita.

Po končanem obisku so stiki med nami ostali predvsem pisni. Pred tremi leti pa so francoski čebelarji prišli na idejo, da bi prišli za invalidno mladino postavili tipičen slovenski čebelnjak z AŽ panji, kakršnega so videli med obiskom na Gorenjskem. Po njihovem mnenju bi lahko invalidi v čebelnjaku delali brez večjih težav, čeprav so na invalidskih vozičkih. Za pomoč so zaprosili slovenske čebelarje in njihovim željam je ustregel inž. arh. Marjan Debelak. Pripravil jim je načrt čebelnjaka, posebej primerne ga za invalide na vozičkih, in to brezplačno.

Po dveh letih so zgradili čebelnjak, vanj postavili dvajset AŽ panjev in jih naselili s čebelami. Zelo so bili ponosni, da so lahko na otvoritev tega čebelnjaka povabili tudi

Čebelarški dom, v katerem člani čebelarске organizacije iz Grenobla poučujejo mlade čebelarje.

čebelarje iz Čebelarске družine Bled in predstavnike Zveze čebelarских друštev Slovenije. Otvoritev je bila napovedana za 18. junija 1988.

Največje breme pri organizaciji obiska pri francoskih čebelarjih so prevzeli člani Čebelarске družine Bled in njen predsednik Marjan Zalokar. Poskrbeli so za prevoz in celotno organizacijo obiska. Tako se nas je 16. 6. zbralo šestindvajset čebelarjev in njihovih družinskih članov, od tega sva bila dva predstavnika ZČDS, predsednik Andrej Petelin in urednik-pisec teh vrstic.

Namen našega obiska je bil trojen – počastiti otvoritev prvega (tipično) gorenjskega čebelnjaka z AŽ panji v Franciji in verjetno prvega na svetu, namenjenega invalidni mladini, podpisati listino o pobra-tenju med ZČDS in čebelarско organizacijo pokrajine De L'isere s sedežem v Grenoblu ter izmenjati izkušnje na področju

zdravstvenega varstva čebel, predvsem na področju zatiranja varooze.

Tega obiska se ni mogel udeležiti inž. Marjan Debelak, ki je bil avtor načrta za čebelnjak, kar nam je bilo vsem seveda izredno žal. Po dokaj naporni, vendar zanimivi vožnji smo preko Rateč, Vidma v Italiji, Milana in Torina ter preko gorskega prelaza na koncu doline Susa prispeli v Francijo. Na tako dolgi poti rado pride tudi do kakšne okvare in tudi mi smo jo doživeli. Na srečo ni bila huda in po enaindvajsetih urah smo prispeli v Grenoble. V hotelu smo imeli le dobro uro časa, da si odpočijemo in že so nas naši gostitelji odpeljali v dvajset kilometrov oddaljeni grad Vizille, kjer ima čebelarška organizacija v grajskem parku čebelarški dom s šolo in svoje strokovno središče. Čebelarški dom je montažnega tipa z učilnico za petdeset slušateljev, majhnim muzejem, laboratorijem

Čebelarji iz pokrajine DE L'ISERE imajo v Grenoblu tudi svojo trgovino s čebelarskim priborom in zdravili.

Predsednika obeh čebelar-skih organizacij med razgovorom o zdravljenju čebel.

jem, prostorom za točenje medu in skladiščem, pred njim pa so v polkrogu postavljeni DB panji.

Na šoli ni redno zaposlenih učiteljev, čebelarje začetnike učijo veščin čebelarjenja starejši izkušeni čebelarji, in to konec tedna, ob sobotah in nedeljah. Vedno je za to nalogo določen nekdo od starejših čebelarjev, ki konec tedna sprejme in uči tiste, ki pridejo na takšno izobraževanje. Ta način učenja je zanimiv, saj so skupine manj-

še in je poučevanje lahko bolj nazorno. Naj omenim, da je postavitev šole financirala francoska vlada, ki tudi denarno podpira njeno dejavnost. Še nekaj podatkov o francoskem čebelarstvu. V Franciji ima 100.000 čebelarjev 1.300.000 panjev, ki pridelajo od 15.000 do 30.000 ton medu letno. Od vseh čebelarjev je 2.500 poklicnih, saj jim je čebelarstvo edini vir preživljanja. Od vsega medu ga 60 odstotkov pridelajo na kulturnih rastlinah, kot so sončnice, sadno drevje, ogrščica, razne detelje itd.

Čebelarska organizacija pokrajine De l'Isere s sedežem v Grenoblu ima 1500 članov. Poleg šole imajo v Grenoblu

Francoski čebelarji so svojo trgovino tudi lepo okrasili.

Zaščitna znamka za med čebelarjev pokrajine DE L'ISERE.

Pogled na okolico čebelnjaka pred otvoritvijo.

poslovni prostor, v katerem prodajajo čebelarjem čebelarsko opremo in zdravila, kupcem pa nudijo tudi čebelje pridelke, predvsem med članov s posebno zaščitno znamko, s katero zagotavljajo, da med izvira z njihovega področja. Po ogledu čebelarske šole so nas gostitelji pogostili in pogovor je tekkel še pozno v noč. V soboto smo bili gostje na osrednjem dogodku, zaradi katerega je številna slovenska delegacija tudi prišla v Francijo, to je na otvoritvi slovenskega čebelnjaka v bližini šole za invalidno mladino nedaleč od Grenobla, na čudovitem gozdnem obronku, s katerega

Naš rojak Aleksander Perčič je francoskim čebelarjem prikazal čebelarjenje v AŽ panju.

Čebelnjak, izdelan po načrtu inž. Marjana Debelaka.

je prekrasen pogled na okoliške hribe, od katerih nekateri dosegajo skoraj tritisoč metrov. Kot sem že omenil, je načrt za čebelnjak izdelal inž. Marjan Debelak, francoski mojstri pa so se natančno držali načrta, kar smo lahko ugotovili na kraju samem. Čebelnjak je lepo izdelan in nam je resnično lahko v ponos. Organizatorji so

vse svoje člane obvestili o slovesni otvoritvi čebelnjaka v njihovi reviji, ki se imenuje »L'ABEILLE DAUPHINOISE«, enako ime pa ima tudi njihova čebelarstva organizacija. Prevod bi v našem jeziku pomenil »čebela, ki nabira med na rododendronu«.

Rododendron je rastlina, ki uspeva precej visoko v Alpah in zelo medu v avgustu. Uspeva tudi pri nas, vendar ne v takšnem obsegu, da bi predstavljala čebeljo pašo. V Franciji, Italiji, Švici in Avstriji pa čebelarji vozijo v višje predele na to pašo. Med je izredno cenjen in je med vsemi medovi v teh deželah najdražji. Omenim naj, da je v okolici Grenoble drevesna meja višja kakor pri nas, kar omogočajo topli mediteranski vetrovi, ki pihajo z Azurne obale in tudi iz Genovskega zaliva. Poleg svečane otvoritve čebelnjaka je čebelarstva organizacija na travniku pred čebelnjakom pripravila tudi prodajno razstavo čebelarstva opreme, naš rojak Aleksander Perčič pa je vsem prisotnim čebelarjem prikazal delo z AŽ panjem, predvsem pripravo družine na močnejšo pašo. Gnezdo je razdelil na dva dela, pokrito zalego je prestavil v medišče, matico in odkrito zalego pa je pustil v plodišču. Nekateri francoski čebelarji, ki se jih je zbralo okoli 400, so prvič videli AŽ panj. Po predavanju Aleksandra Perčiča, ki je bilo razumljivo in nazorno, so se množično zbrali okoli njega in ga spraševali, kje lahko takšen panj kupijo. To pa pomeni, da obstaja tudi možnost izvoza naših panjev v te kraje, ki so po podnebjju in videzu zelo podobni naši.

Sami prireditvi pa so dale poseben pečat slovenske narodne noše. Te proslave se je udeležilo okoli deset narodnih noš, večinoma so bili to člani čebelarstva družin Čebelarstva društva Radovljica. Nepozabno je bilo, ko so se naše narodne noše slikale z mladimi invalidi na vozičkih pred čebelnjakom. V tem trenutku nas je vse Slovence prevzel ponos in zadovoljstvo hkrati, saj so vsi želeli fotografirati ta prizor.

Po ogledu čebelnjaka je bil svečani del prireditve. Nekaj besed o pomenu čebelnjaka za šolo za invalidno mladino in vse okoliške čebelarje je povedal ravnatelj šole, ki je tudi čebelar. Za njim je spregovoril župan mesta Grenoble, ki se je tudi udeležil prireditve. Poudaril je, da čebele ne poznajo meja in zato je prav, da jih ne

Predsednika obeh čebelarstva organizacij ob podpisu listin o medsebojnem sodelovanju.

poznajo tudi čebelarji. Poudaril je, da je mednarodno sodelovanje čebelarjev zelo koristno in potrebno, čebelarstvo pa izredno pomembno za varstvo okolja, česar se Francozi, kakor smo opazili, že močno zavedajo in so zanj pripravljeni tudi veliko narediti.

Nato je spregovoril predsednik ZČDS Andrej Petelin. Na kratko je vsem prisotnim predstavil slovensko čebelarstvo in našo čebelarstva organizacijo. Poudaril pa je tudi, da smo zelo zadovoljni, da je prišlo do uresničenja te ideje in da nas to navdaja s ponosom. Izrazil je željo, da bi bilo

V imenu slovenskih čebelarjev je našim gostiteljem darila izročil naš rojak A. Perčič.

Francoski čebelarji so se izkazali kot dobri gostitelji.

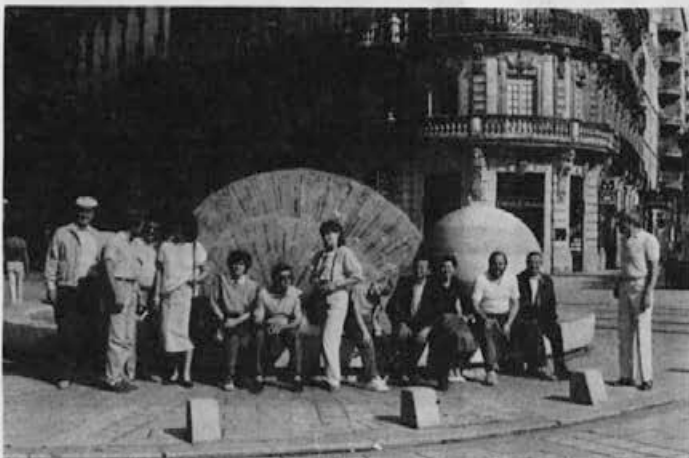
skupnih akcij med slovenskimi in francoskimi čebelarji v prihodnje še kaj.

Nato je naša delegacija izročila predstavnikom francoskih čebelarjev nekaj spominskih daril, predsednik Petelin pa je Aleksandru Perčiču za posebne zasluge pri razvijanju prijateljstva in sodelovanja med obema organizacijama izročil posebno priznanje, s katerim ga je odlikoval IO ZČDS. Oba predsednika sta nato podpisala še listino o pobratenju in medsebojnem sodelovanju.

Po proslavi so francoski čebelarji pripravili sprejem za našo delegacijo in člane njihove čebelarske organizacije. Ogledali smo si tudi film o njihovem obisku v Slove-

niji, peljali pa so nas tudi v bližnji samostan Schartrouse, ki je znan po izdelovanju posebnih likerjev, samostan pa je istega reda kakor samostan Pleterje. V nedeljo smo bili povabljeni na obisk k nekemu čebelarju, pa smo, žal, zamudili nekaj dragocenih ur, ker se nam je ponovno pokvaril avtobus. Zaradi izredne prizadevnosti francoskih čebelarjev smo vendarle nadaljevali vožnjo na deželno, kjer so nam nato popoldne organizirali piknik, avtobus pa so odpeljali v mehanično delavnico. Le njihovi prizadevnosti in znanjem gre zahvala, da nam ni bilo potrebno podaljšati bivanja za kakšen dan, saj so ga kljub nedelji uspeli popraviti.

Čebelarji pa smo med tem lahko izmenjali izkušnje in se pogovarjali o različnih problemih pri čebelarjenju. Najbolj aktualna tema je bila borba proti varoozi. Zanimivo je, da francoski čebelarji uporabljajo amitraz na tri načine. Kupujejo ga v stekleničkah s 100 ml 20-odstotnega amitraza. Nekateri ga nakapljajo 17 kapljic na kos papirja in ga porinejo pod gnezdo čebelje družine, kjer ga pustijo nekaj dni. Drugi način je znan tudi pri nas, saj na listič kapnejo dve kapljici in z njima zadimijo družino. Po tretjem načinu pa z razpršilcem razpršijo mešanico zdravila v panj. Tudi ta način pri nas nekateri že uporabljajo s tako imenovanimi dihurji. Povedali so, da to napravijo pri nizkih temperaturah. Žal, zaradi okvare avtobusa nismo videli demonstracije z aparatom, ki so nam jo želeli pokazati.

Žal nam je za ogled Grenobla ostalo zelo malo časa.

Ob koncu uspešnega obiska še fotografija za spomin.

V zadnjem času pa francoski čebelarji polagajo največje upe v novo naravno substanco fluvalinat. Ta substanca je v izvlečku afriške rastline, ki je močan insekticid in je izredno smrtonosen za varoo ter skoraj popolnoma nenevaren za čebele in sesalce, torej tudi za človeka. V okolici in živilih ne pušča ostankov, ker v vodni raztopini razpade v sedmih dneh do minimalnih sledov, ki so zelo težko določljivi. V Franciji je to novo sredstvo že tik pred registracijo, so povedali francoski čebelarji. V sodelovanju z glavnim francoskim čebelarskim inštitutom so ga tudi poskusno že preizkušali v obliki lesenih ploščic, ki so prepojene z zdravilno substanco. Ugotovili so, da ploščice delujejo šest do osem tednov, v tem času pa je čebelja družina 99,7-odstotno očiščena nadležnih varoj. Francoski čebelarji so z novim zdravilom izredno zadovoljni in mislijo, da bodo z njim rešili problem

varooze. Fluvalinat je možno uporabljati tudi kot dimno sredstvo, če ga naneseemo na gorilni listek, ali pa v obliki raztopine, ki jo po čebelah škropimo novembra, ko je zunaj vsaj 5° C. Kakor smo izvedeli, dela s tem sredstvom poskuse že tudi tovarna Krka iz Novega mesta in upajmo, da bo kmalu registrirano tudi pri nas.

Kar prehitro je minilo popoldne in proti večeru smo se morali ločiti od naših prijateljev. Čakala nas je pot, dolga več kot 1500 km, to je vsaj šestnajst ur vožnje. Še enkrat se v imenu vseh zahvaljujem vsem francoskim čebelarjem za izredno gostoljubnost in pomoč, posebno pa predsedniku gospodu L'Avaudantu in našemu rojaku Aleksandru Perčiču, njunima ženama in vsem članom čebelarske organizacije iz Grenobla. Ob odhodu smo jim iz srca zaželeli: »Na svidenje v Sloveniji.«

ČEBELARJEVA OPRAVILA V SEPTEMBRU

PAVEL ZALETEL

V septembru so dnevi že precej krajši. Pogosto pride že po prvem večjem deževju do manjših ali celo večjih ohladitev. Čeprav so dnevi še razmeroma topli, so noči hladne. Kadar nastopi toplo in vlažno vreme, zamedi jesensko cvetje še toliko, da vsaj za silo zamoti čebele z iskanjem

skromne medicīne in obnožine. Na splošno pa v tem mesecu večina virov medicīne usahne. Če pa hoja med še v tem mesecu, kar se tu in tam tudi dogaja, naredi čebelar več škode kot koristi. Hitro se približuje čas zimskega mirovanja čebeljih družin. Družine že močno krčijo obseg zalege.

Septembra moramo opraviti še zadnja večja pomembna dela, ki še kako vplivajo na prezimitev čebelnih družin in s tem na njihov spomladanski razvoj. Z dražilnim krmljenjem, ki smo ga opravljali konec julija in avgusta, sedaj prekinemo vsaj za 10 dni, da se čebele umirijo. V tem času, to je od 1. do 10. septembra družine še zadnjič v tem koledarskem letu temeljito pregledamo.

Preden začnemo s pregledovanjem, moramo vedeti, kje in kako bomo prezimili čebele – v plodišču ali v medišču. V medišču z odstranjenom matično rešetko in dvignjenimi sati v plodišču (kar je precej podobno kot v nakladnih panjih) ali z matično rešetko. Vsak način ima svoje dobre in slabe lastnosti. Odločiti se bomo morali sami. V vsakem primeru bodo močne in zdrave družine v miru, ob dobri in zadostni količini hrane, ob navzočnosti matice, dobro prezimile.

S pregledom v posameznem panju ugotavljam: moč družine, količino hrane, kakovost satja, rodovitnost matice in zdravstveno stanje družine.

Družine pregledujemo vedno ob hladnih dneh. Nikoli ob vročih, ker takrat kaj hitro povzročimo ropanje, ki ga zelo težko ustavimo, ima pa lahko zelo hude posledice za posamezne družine. Kadar pa začetek ropanja spregledamo, so posledice lahko na cellem čebelnjaku. Predno začnemo s pregledom posamezne družine, preberemo o njej zapiske. To nam omogoči, da je naš pregled posameznih družin hiter. V treh do sedmih minutah je delo pri normalnih družinah končano. Ko odstranimo okenca, pred panj namestimo leseni sipalnik. Na njega padajo pri pregledovanju čebele, ki so v tem času že veliko bolj okorne. Starejše odletijo, mlajše pa po deski zlezejo nazaj v panj. Če nam na sipalnik pade tudi matica, sama zleze nazaj na satje. S tem preprečimo marsikatero osirotitev družine. Če bi nam matica padla na tla čebelnjaka, posebno kadar pregledujemo živalno družino, bi jo kaj hitro prezrli. Škodo pa bi po vsej verjetnosti opazili šele spomladi. S pregledovanjem družine začnemo vedno na tisti strani panja, kjer so sati najmanj zasedeni. Ker so posamezni sati že delno zalepljeni, moramo posebno paziti, da ne stisnemo matice. Pri pregledu ne iščemo matice. Njeno prisotnost in kakovost oce-

njujemo po količini odkrite in pokrite zalege. Obenem ocenjujemo moč družine po zasedenih ulicah in po količini zalege. Pravilno moramo oceniti tudi zalogo hrane, to je medu v panju. Močna družina v listovnem panju potrebuje za dobro prezimitev in za dober spomladanski razvoj 14 kg, v nakladnem panju, kjer prezimujemo družine v dveh nakladah, pa 24 kg hrane. Če ugotovimo, da je je manj, jo bomo dodali. Če tega nismo naredili že prej, sedaj odstranimo ves neprimeren med (kostanjevec, hojavec ...). Cvetličnega medu naj bi bilo v panju polovico potrebne količine hrane, to je okoli 6 oziroma 12 kg. Le polovico naj bi dodali sladkorja. Za prezimitev družin, to je za čas od novembra do februarja, je najboljši sladkor, za spomladanski razvoj pa naravni med. Če dodamo jeseni več sladkorja, moramo spomladi obvezno krmiti z naravnim medom. Za to je najboljši kostanjev med. Če pri pregledovanju najdemo še kakšen neprimeren sat, ga prestavimo v medišče. Obvezno pa moramo odstraniti vse nedodelane in premlade sate. Za prezimovanje družin so primerne le sati, ki so do kraja izdelani in so bili najmanj trikrat zaleženi. Prvi in zadnji sat pa morata biti še starejša, ker drugače v zimskem času kaj hitro splesnita. Vrstni red stranskih satov lahko še spreminjamo, srednjih 5–6 pa ne smemo več. Kadar pa imamo posamezne družine zaradi našega neznanja ali površnosti popolnoma razbite z neizdelanimi sati in seveda zato tudi nezaleženimi ali sati polnimi medu in je več zalege na stranskih kot osrednjih satih, jo moramo preurediti. Čas za take posege je zelo pozen, toda še vedno je bolje opraviti to sedaj, kot pa da nam družina v zimskem času propade. Vse sate iz plodišč take družine prestavimo na dve kozici. Na eno nameščamo sate z odkrito in pokrito zalego, na drugo pa ostale sate. Ko vračamo posamezne sate nazaj v panj, vstavljamo sate z odkrito zalego v sredino, na obe strani enako pa sate s pokrito zalego po starosti od sredine proti stranem. Ob straneh pa namestimo sate z medom in obnožimo. Neprimerno sate izločimo.

Če bomo prezimili družine v mediščih, lahko že pri tem pregledovanju premestimo družine navzgor. Pri pregledovanju najdemo tudi slabiče, trotove in brezmatične družine. Slabiče pridružimo močnej-

šim družinam ali pa jih okrepimo s pomožnimi družinami. Družinam, ki zasedajo 5–7 ulic, lahko potem, ko smo jim odvzeli odvečno satje, s pregradno desko tudi zožimo prostor. Toda to delo je dokaj neohvalno. Družina, ki je slaba zaradi matice, se tudi spomladi verjetno ne bo dobro razvila. Če pa se bo dobro razvijala, nam lahko zaradi prepozne razširitve prostora prezgodaj izroji. Najbolje je taki družini pridružiti pomožno družino. Čeprav čebele v tem času kaj hitro sprejmejo novo matico, je združitev družin najbolje opraviti s pomočjo časopisnega papirja. V tem času je še kako škoda izgubiti vsako, posebno pa še dobro matico. Združevanje moramo v tem času opraviti vedno tako zgodaj, da matica v novem okolju zalega še nekaj tednov. Trotovec obvezno razdremo. Z njimi je v tem času škoda vsakega dela, ker ne bo nobenega pravega uspeha. Brezmatične družine, ki so še močne, dodamo rezervnim družinam. Slabiče raje pridružimo močnejšim družinam. Tako kot spomladi tudi sedaj nikoli ne združujemo med seboj slabičev. Slabo družino vedno pridružimo vsaj srednje močni. Pred vsakim združevanjem vedno ugotavljamo zdravstveno stanje slabičev oziroma družin, ki jih bomo pridružili.

Če nam primanjkuje matic, je za njihovo vzrejo v tem času že prepozno. Zredimo jih še lahko. Oplodile pa se skoraj verjetno ne bodo več, ker ni več trotoev. Če imamo res močno družino, rezervne družine oziroma matice pa ne, je najbolje, da se obrnemo na bližnjega čebelarja, da nam odstopi katero od matic. V tem času zaradi združevanja družin kaj hitro pride do odvečnih matic, ki jih stremo. Pri združevanju družin se vedno držimo načela, da je bolje imeti v čebelnjaku pet res močnih družin, kot pa deset kilavcev. Od prvih bomo imeli v naslednjem letu koristi, od drugih pa le delo in nejevoljo.

Vsa opazovanja in ugotovitve za vsako družino vestno vpišemo v zvezek. To nam bo v veliko oporo pri pravilnem in zadostnem dokrmiljevanju družin v tem mesecu in pri delu v naslednjem letu. Zapisek o posamezni družini, ki bo letos verjetno zadnji, mora biti res temeljit in popoln. Raje preobširen kot preskromen. Pregled nam bo povedal, koliko in kakšne pridobitve in pomožne družine bomo zazimili. Obenem pa

bomo vedeli, koliko hrane moramo posamezni družini dodati.

Ob koncu meseca so noči že precej hladne. Če so hladni tudi dnevi, potem čebelje družine težko predelajo naenkrat dodane velike količine hrane. Res da jo iz pitalnikov prenesejo v satje, toda ne predelajo je dobro, pa čeprav so družine močne. To vidimo spomladi, ko imamo v panjih polne sate s kislo, kristalizirano, pokvarjeno hrano. Čebel pa je le malo, saj jih je večina pobrala griza ali celo noseča.

Po 10. septembru začnemo z dokrmiljevanjem družin, ki ga končamo do 1. oktobra. Zadnji rok dokrmiljevanja je 7. oktober – rožnovenski dan. Poznejše dokrmiljevanje bo povzročilo čebelarjem več škode kot koristi. Za predelavo hrane bomo uporabili tudi mladice. Torej neizrabljenih mladic za drugo leto ne bo. To pomeni kratkoživost čebel, s tem pa tudi slab spomladanski razvoj družin. Tu grešijo včasih celo starejši čebelarji in ne samo začetniki. Po drugi strani pa bo v panjih obilica vlage, ki bo kvarno vplivala na čebele in satje. Zaradi hladnega vremena tudi močne družine ne morejo dobro »prezračiti« in s tem osušiti notranjost panjev. Krmimo s sladkorno raztopino v razmerju 1:1, in to v količinah, ki jih posamezne družine prenesejo do polnoči v satovje. Tako se čebele do jutranjih ur, posebno če so te še hladne, dobro umirijo. Čez dan pa dodano hrano tudi dobro predelajo. Najbolje je, če je seveda to mogoče, da dokrmiljujemo družine vsak drugi večer. Pri uporabi vakuumskih pitalnikov seveda lahko dodajamo tudi večje količine hrane in bolj poredko, saj čebele hrano iz teh pitalnikov jemljejo le počasi, zato ne more priti do slabo predelane hrane niti do ropa. V nobenem primeru ne smemo v tem času uporabljati redkejše raztopine, ledenca ali medenosladkornega testa. Redkejša raztopina bo povzročila v panju preveliko vlažnost, ledenec in medenosladkorno testo pa bodo čebele prepočasno sprejemale in se pri tem tudi preveč trošile. Eno kot drugo pa ni v prid čebelarjem. Najslabše, kar lahko naredimo čebelarjem, pa je, da jih krmimo s tekočim medom ali vsaj s sladkorno raztopino, ki smo ji dodali več ali manj medu. Omamni vonj medu bo povzročil rop in tako klanje med družinami, da bomo po vsej verjetnosti ostali brez čebel, zagotovo pa brez močnih družin. Ideal-

no pa je dodajati družinam sate s pokritim cvetličnim medom, ki smo jih shranili ob spomladanskem točenju.

Preden začnemo s kakršnokoli obliko dokrmeljevanja družin, izpraznimo in iztočimo mediščno satje. Če družine prezumijemo v mediščih, lahko po točenju namestimo satje v plodišča. Sate pa panjem vrnemo šele v večernih urah, da tudi s tem ne povzročimo ropanja. Čebele preko noči polijejo s satja med in ga prenesejo v medišče h gnezdu. Drugače pa iztočeno stje shranimo v omarah vsaj za toliko časa, da ne opravimo dopolnilnega krmljenja. V tem času pri vsakem točenju in krmljenju zelo pazimo, da pod nobenim pogojem ne povzročimo ropanja. To je v tem času najhujša nadloga za čebele in čebelarje. Ker imamo v čebelnjaku le močne in zdrave družine ter nobenih slabičev, trotarjev ali brezmatičarjev do ropa res ne more priti, razen če ga ne povzročimo sami. Za

vsak primer pa že pred dokrmeljevanjem, če tega nismo naredili že prej, zapremo panjem žrela do polovice ali pa celo še več.

Pri zadnjem obroku dodamo krmi še domače zdravilo proti noseči – česnov in pelinov izvleček. Če pa smo imeli v tem koldarskem letu hud izbruh noseče, nam domača zdravila ne bodo popolnoma pomagala. Uporabiti bo treba kupljena zdravila. Katera in koliko? Vprašanje je, kaj bomo sploh lahko dobili. V vsakem primeru pa se pri kupljenih zdravilih točno držimo navodil proizvajalca.

Če do sedaj družin še nismo dimili proti varoozi, je sedaj skrajni čas za to. Res da je oktobra v panjih najmanj ali pa celo nič zalege, vendar bodo družine ob močnem napadu škodljivca tako oslabele, da je celo vprašanje obstoja družin. Poskrbimo za zdravje naših čebel tudi s tem, v vsakem primeru pa seveda pravočasno.

Čebelje bolezni

KAJ JE FLUVALINAT

Del evropskih znanstvenikov je zadnja leta preizkušal in testiral fluvalinat kot sredstvo za zatiranje zajedavca *Varroa jacobsoni*. V Evropi sredstvo zaenkrat še ni registrirano kot zdravilo proti varoozi, ker ga še preizkušajo. Fluvalinat je sintetični piretroid. V ZDA ga že prodajajo pod trgovsko oznako mavrik, proizvaja pa ga **Zoecom Sandoz**. Registriran je kot sredstvo za uničevanje več vrst insektov in podobnega mrčesa.

Piretrin je naravni insekticid in je rastlinski proizvod. Čeprav ima tako ime, kot ga ponavadi nosijo enovite substance, je sestavljen iz več spojin, znanih pod imenom piretroidi. Pridobivajo jih s pomočjo izločanja iz rastlin, ki pripadajo vrsti *Chrysanthemum*. Znanih je sicer več vrst rastlin, ki delujejo insekticidno, njihov čisti ekstrakt pa še vedno prodajajo pod tem imenom. Največji proizvajalki teh rastlin sta Kenija in Tanzanija in v njunih gospodarstvih je izvoz teh rastlin ena izmed pomembnejših postavk.

Insekticidne lastnosti piretrina so v Evropi znane že od leta 1840. Domnevajo

pa, da so ga kot insekticid uporabljali v Perziji že prej. Njegovo kemično sestavo so poskušali ugotoviti v začetku tega stoletja, natančno pa so jo ugotovili šele leta 1947. Tega leta so tudi proizvedli prvi sintetični piretroid, ki pa je bil tako slabo obstojen, da je razpadel že pod vplivom sončne svetlobe. Vendar je bila ta težava kaj hitro premagana. V zadnjem času so sintetizirali že več kot sto piretroidov. Nekaj od teh je tudi registriranih in jih prodajajo kot insekticide. V skupini pesticidov pa so piretroidi po uporabi kar na drugem mestu.

Poleg tega so kot zdravilo proti varoozi testirali še nekaj drugih, podobnih substanc, vendar se je pri fluvalinatu izkazalo, da ima določene bistvene prednosti. Na splošno ima precej piretroidov (kot ekstraktov piretrina) razmeroma majhno toksičnost za sesalce, za čebele pa fluvalinat sploh ni strupen, če ga pravilno doziramo. Atkins je fluvalinat razporedil v III. kategorijo, v kateri so sestavine, ki so razmeroma netoksične za medonosne čebele. Vendar pa je zelo strupen za ribe. Na splošno se piretroidi ne nalagajo v življenjskem okolju,

uporaba fluvalinata v panju pa je podobna uporabi ogrlice proti bolham pri mačkah in psih.

Pričakujejo, da bo koncentracija fluvalinata v medu nizka in da bo med ohranil svoj izvorni okus in aromo. Fluvalinat sedaj uporabljajo tako, da z njim prepojen plastični trak postavijo v panj na tisto mesto, kjer je največ čebel, to je na sredino zalege. Če damo trakove na satnike ali na dno panja, niso več tako učinkoviti. Čebele namreč snov raznašajo z nogami in dlačicami na telesu potem, ko prelezejo trak, in tako se fluvalinat prenaša na zajedavce, ki nato poginejo.

Poglavitna težava pri zatiranju varooze je, da so zajedavci skriti pod pokrovčki zalege in so z njimi zaščiteni, dokler se razvijajo in hranijo na čebelji ličinki. Znanih je več kemičnih sredstev, ki uničujejo odrasle zajedavce na čebelah, niso pa še odkrili sredstva, ki bi pronicalo skozi pokrovček na zalegi in potem delovalo na zajedavce. Fluvalinat na plastičnem traku lahko v panju uničuje zajedavce tudi mesec ali dva, in sicer takoj po tem, ko prilezejo iz zalege.

Znanstveniki trdijo, da fluvalinat uniči skoraj vse zajedavce, najmanj pa 95 odstotkov, če ga pravilno doziramo in postavimo v panju na ustrezno mesto. Pri zdravljenju družine proti varoozi pa priporočajo zdravljenje čebelnjaka v celoti in ne le zdravljenje posameznih čebeljih družin. Še najbolj priporočljivo pa je zdravljenje vseh čebeljih družin na širšem območju. Zahodnoevropski znanstveniki so po opravljenih testiranjih prepričani, da je varoozo mogoče omejiti celo z enim samim, pravilno izvedenim kemičnim zdravljenjem na leto. Še najboljše pa bi bilo, ko bi lahko zdravili čebelje družine na površini 200–400 km². V tem primeru bi lahko zdravili celo na vsake dve leti.

V Južni Evropi in v Sredozemlju pa bi bilo morebiti potrebnih več zdravljenj, ker pri razvoju čebelje zalege ni prekinitev. Raziskovalcem na teh področjih priporočajo kemična sredstva, ki so podobna naravnemu piretrinu in umetno sintetiziranim piretroidom.

Prevod: Irena Ogrin

(Gleanings in bee coulture, 2/88, dr. Moorse)

PRIPIS UREDNIKA:

Po ustnih informacijah s strani francoskih čebelarjev bo novo sredstvo za zdravljenje varooze, na osnovi fluvalinata, v Franciji registrirano še to jesen. Zaradi odličnega učinka in dolgotrajnega delovanja v panju bo glede na podatke, ki jih imamo, bistveno olajšalo borbo z varoo. Pomembno je, da za zdravljenje varooze zadostuje že zelo majhna količina zdravila.

EDEN OD NAČINOV ZATIRANJA VAROOZE

BRANKO RELIČ, Sremska Mitrovica

Dandanes smo priče nenehnega in vedno obsežnejšega onesnaževanja človekovega okolja. Tovarne, ki onesnažujejo zrak, postavljajo vse številnejše in v kmetijstvu uporabljajo vedno več različnih pesticidov, ki jih rastline absorbirajo, mi pa jih nato s prehrano vnašamo v organizem. Znanstveniki čedalje bolj opozarjajo na nevarnost posledic onesnaževanja okolja, vendar se, na žalost, večina tistih, ki najbolj onesnažujejo okolje, ne meni za to.

Čebelarji imamo prav tako celo vrsto možnosti za onesnaževanje okolja. Tega sicer ne moremo početi s samimi panji, lahko pa jih onesnažujemo, onesnažujemo

pa tudi med, cvetni prah v satju in satje samo. Onesnaževanje okolja se pojavlja pri zatiranju raznih čebeljih bolezni in zajedavcev (varooza, akarioza idr.), mi sami pa se morda niti ne zavedamo, da je to škodljivo tako za naše zdravje kot tudi za zdravje vseh tistih, ki v svoji prehrani uporabljajo čebelje pridelke. Zaradi tega bi bilo potrebno zmanjšati uporabo raznih čebeljih zdravil na najmanjšo možno mero. Pri zdravstveni zaščiti čebel je zaradi tega najprej potrebno izvesti vse druge možne ukrepe, šele v skrajni sili pa uporabiti zdravila, vendar tudi ta previdno. V Avstraliji, ki velja za eno najbolj razvitih dežel v čebelarstvu, je

npr. z zakonom prepovedana samovoljna uporaba zdravil. Čebele zdravijo z zdravili šele takrat, ko zbolijo, vendar obvezno po navodilih veterinarja. Poleg tega medu iz panjev bolnih čebel ni dovoljeno prodajati za prehrano ljudi, uporabljajo ga lahko le za krmljenje čebel. Če ugotovijo, da kdo prodaja med, v katerem so ostanki zdravil, lahko pričakuje sorazmerno stroge zakonske kazni.

Pri nas zelo pogosto zastrupljamo med s sredstvi, ki jih uporabljamo za zatiranje varrooze. Še največ uporabljamo sredstva, izdelana na osnovi amitraza, ki je človekovemu zdravju zelo škodljiv. Res je, da je čebele nujno potrebno zaščiti proti temu zajedavcu, vendar pa je po drugi strani res tudi to, da danes čebele že lahko zaščitimo pred njim brez uporabe škodljivih kemikalij (npr. biološka metoda – izrezovanje trotovske zalege, termična metoda).

Kemična sredstva lahko uporabljamo tudi tako, da ne zastrupljamo medu, cvetnega prahu v satju in satja. Zelo dobra, čeprav na prvi pogled morda zapletena, je metoda t. i. golih rojev, ki jih zdravimo brez satja z enim od kemičnih sredstev. Sam uporabljam tole metodo:

Spomladi po akacijevi paši in po tem, ko iztočim med, odzamem matice, če so čebele močnejše napadene, približno dvema tretjinama čebeljih družin ter sestavim umetne roje. Na novo sestavljene družine – roje dam v žične kletke z žično mrežo na nasprotnih straneh približno take velikosti, da jih lahko postavim ravno v en nastavek panja. Tako formiran roj v kletki temeljito poškopim z raztopino hemovara ali mitaka – 20 (mitak – 20 je po kemični sestavi enak hemovaru). Ko se čebele nekoliko osušijo, se naselijo v prazno satje, iz katerega smo iztočili akacijev med. Panj z novo družino odnesem vsaj 5 km stran od čebelnjaka. Pustimo ga lahko tudi v čebelnjaku, vendar na novem prostoru in ne morebiti na starem oz. ne na prostoru katerega drugega panja; poleg tega pa je potrebno čebele za tri dni zapreti ter jim omogočiti dobro ventilacijo. Ker je nova družina ostala brez krme, jo je potrebno krmiti s sirupom v razmerju 1:1 ali z razredčenim medom prav tako v razmerju 1:1 toliko časa, dokler ne nastane v panju solidna zaloge hrane.

Ker smo iz starih čebeljih družin izločili vse mlade čebele, ki izločajo matični mleček in negujejo mlado zalego, je nujno potrebno odvzeti tudi vso odprto zalego in jo porazdeliti med preostale čebelje družine, iz katerih nismo odvzeli matic in čebel. V starih družinah ostane vsa zaprta zalega, iz katere se po dveh tednih izležejo mlade čebele. Iz teh in z novimi maticami lahko sestavimo nove družine. Če je v tem času tudi vsaj malo vnašanja nektarja (glede na to, da je ostala zalega brez krmljenja), se bodo pričele v starih družinah povečevati zaloge, iz katerih je mogoče dobiti celo viške medu za točenje.

Po dveh tednih lahko na enak način ponovimo postopek tudi s tistimi čebeljimi družinami, katerim prej nismo odvzeli matice in čebel.

Novo oblikovane in očiščene čebelje družine ne bo potrebno zdraviti do avgusta, ko se pričenjamo pripravljati na zimsko obdobje. Ravno to pa je tisto letno obdobje, ko morajo biti čebele brez varrooze, saj je njen napad takrat najmočnejši in mu čebelje družine sorazmerno hitro podležejo. Spomladansko zdravljenje pogosto sploh ni potrebno, jesenskega pa ne smemo izpustiti. Nove čebelje družine je zaradi tega potrebno ustvariti že konec julija oz. v začetku avgusta. Z njimi se ravna tako, kot je bilo opisano, razlika je le v tem, da se na novo sestavljene družine sedaj naseljujejo na pripravljeno prezimovališče, da mora biti družina, sestavljena za prezimovanje, dovolj močna (najmanj 2 kg čebel) in da mora imeti kakovostno mlado matico. Na novo sestavljene družine je potrebno spodbujevalno krmiti, in sicer najbolje kar s kristalnim sladkorjem, če čebele vnašajo tudi cvetni prah. Če tega ni, spodbujevalno krmimo s pogačo z dodatkom cvetnega prahu ali z njeno ustrezno zamenjavo, in sicer vse do konca avgusta. Ker mora čebelja družina vzrediti 8–10 satnikov LR velikosti zalege, je potrebno poskrbeti, da družina morebiti ne bi ostala brez zadostne količine krme za prezimovanje.

Pri listnatih in podobnih panjih pa po jesenskem točenju na novo sestavljene družine jeseni naselimo v medišča.

Tako sestavljene in brez varrooze bodo čebelje družine uspešno prezimile, razen če ne bolehajo za nosestavostjo ali kako drugo podobno boleznijo.

OBRAMBNI MEHANIZEM AZIJSKE IN EVROPSKE ČEBELE PROTI VAROI JE RAZLIČEN

MARTIN MENCEJ

V 3. letošnji številki Slovenskega čebelarja smo objavili del referata nemškega strokovnjaka dr. V. Maula, v katerem poroča, da se pri indijski čebeli (*Apis cerana*) zajedavec varoa ne more nevarno razmnožiti, ker se samice varoe ne morejo razvijati. Ugotovili so namreč, da *Apis cerana* aktivno preganjajo in uničujejo zajedavca v celicah satja, česar pri *Apis mellifera* ni.

Ta ugotovitev pa je le delno resnična, kar so pokazale tovrstne raziskave na Kitajskem. O teh raziskavah in dognanjih poroča gospa C. Peng v reviji *Schweizerische Bienen-Zeitung*, mi pa v skrajšani obliki posredujemo našim čebelarjem.

Andesmans je že pred 85 leti opisal zajedavca varoo pri azijskih čebelah. Ko so v petdesetih letih eksportirali kot posebno kvalitetno evropsko čebelo (*Apis mellifera*) v Azijo, je ta prišla v stik z azijsko in napadla jo je varoa. Od tedaj se je varoa naglo širila v Evropo in tudi na druge kontinente.

Že pri raziskavah afriških čebel (*Apis mellifera capensis*) so ugotovili, da je razvoj varoe v pokriti zalegi azijske čebele krajši kot pri evropski čebeli in da določen del varoinih samic zato ne more popolnoma dozoreti.

Poleti 1985 so začeli v Peking (Kitajska) raziskovati pomen čistilnega nagona (obrambnega mehanizma) proti varoi. V ta namen so pripravili štiri steklene opazovalne panje, v katere so posebej vselili azijske in posebej evropske čebelje družine. Izletišče so pustili odprto. V teh panjih se je temperatura gibala od 32–33° C, vlažnost pa od 75–80 %. Vsaka družina je imela tudi ustrezno matico, pri kateri pa ni bila ugotovljena genetska zasnova.

Tako so opazovali odrasle čebele in zalego osmih družin. Pred tem pa so s posebnimi znaki zaznamovali 40 delavk vsake opazovalne družine.

Iz močno napadenih evropskih čebeljih družin so odbrali odrasle varoine samice in jih še isti dan vstavili v panje. Da bi lahko opazovali obnašanje in čiščenje (čistilni ples), so tridesetim zaznamovanim čebelam vsake družine na oprsje ali zadek vsa-

dili po eno varoino matico. To so ponavljali tudi naslednje tri dni. Ves ta čas pa so opazovali obnašanje napadenih čebel in bližnje delavke. Hkrati so iz zalege evropskih in azijskih čebel odstranili zajedavce.

In kaj je pokazala raziskava?

Po vstavitvi varoine matice zaznamovanim čebelam je azijska čebela takoj reagirala in se začela s sprednjimi in zadnjimi nogami reševati zajedavca. Azijske čebele so na vsak način skušale odstraniti zajedavca. V 3–5 sekundah se je zajedavec znebilo 22,5 odstotka napadenih čebel, v eni do petih minutah pa še nadaljnjih 7,5 odstotka. To so storile s hitrim tekanjem v krogu. Če je čebela dovolj hitra, se reši zajedavca na oprsju in na trebuhu. Ne more pa se otresti tistih, ki se skrijejo med posamezne segmente zadka. V takšnih primerih pa čebela takoj nadaljuje s posebnim čistilnim plesom. To pa je signal za sosednje čebele in na pomoč priskoči ena do šest čebel. V tem primeru napadena čebela takoj obstane na mestu in miruje, noge in krila razprostre, dvigne oprsje in zadek ter pomoli v pregled trebušno stran. Napadeno čebelo takoj preiščejo in ukrepajo. Takoj ko ena od čebel zasledi zajedavca, ga zagrabi s sprednjimi nogami, ga močno drži in stiska, nato pa ga odnese ali spusti, da odpade na podnico. Takšno čiščenje naj bi bilo glavni del čistilnega plesa. V petih minutah je očiščenih 42,5 odstotka zajedavcev varoe. Če pa traja čiščenje več kot pet minut, se več kot šest delavk združi v nekak klobčič okoli napadene čebele, ki pomaga pri iskanju zajedavca. To skupinsko čiščenje lahko v petih do petnajstih minutah odstrani še 10,5 odstotka preostalih zajedavcev.

Od vstavljenih samic varoe jih je na ta način uničenih 99,5 odstotka. 30 odstotkov jih odstrani napadena čebela sama, 59,1 odstotka sosednje delavke, 10,5 odstotka pa čistilna skupina. Nadaljnje raziskave so pokazale, koliko zajedavcev so čebele v 15 minutah prinesle iz panja. Pokazalo se je, da je bilo teh 51 odstotkov, 35 odstotkov pa jih je bilo na podnicah, a tudi

te so čebele po dveurnem opazovanju prinesle iz panja.

Pod mikroskopom so pregledali 42 zajedavcev, ki so jih čebele odvrgele na podnico. 45,2 odstotka teh je poginilo že prvi dan, 73,8 odstotka je bilo poškodovanih, 26 odstotkov pa ni pokazalo nobenih okvar – ti so preživeli prvi dan in vložili so jih v posebno napravo za opazovanje. 4,8 odstotka od teh je preživelo le prvi dan, noben pa drugega dne.

Kaj pa so glede obrambnega mehanizma ugotovili pri evropski čebeli?

Tudi evropske čebele so pokazale podobno aktivnost, vendar so bile veliko manj prizadevne. Individualno se je čistilo le 16,6 odstotkov čebel, le 0,3 odstotka čebel pa je iskalo pomoč pri sosednjih čebelah.

70 odstotkov vstavljenih varovnih matic je bilo na čebelah ali maticah, 30 odstotkov pa smo jih izgubili iz vida – zelo verjetno so se te že vselile v zaležene celice. Medtem ko je azijska čebela med hranjenjem zalege sposobna v njej takoj odkriti zajedavca in ga odstraniti (le 3 odstotke jih

je ostalo v zalegi), pa evropska čebela ni pokazala teh sposobnosti – zaznala in odstranila je lahko komaj 2 odstotka varoj. Da zajedavca odkrijejo in odstranijo, pa evropske čebele potrebujejo kar 75 minut, zato 28 odstotkov zajedavcev pobegne iz zalege in se po vsej verjetnosti prilepi na odrasle čebele, 72 odstotkov pa jih je na koncu poskusnega časa ponovno mogoče najti v zalegi. Ugotovili so, da tudi evropska čebela pozna posebno signalizacijo, ki pa je časovno daljša.

V razmislek

Opazovanja kažejo, da se je pri azijski čebeli razvila psihološka in opravilna prilagodljivost na zajedavce. Delavke reagirajo na pojav varoe psihološko selektivno, saj kažejo takojšnje vznemirjenje. Evropske čebele pa so glede tega na slabšem, saj so le delno sposobne najti in odstraniti zajedavca. Vsekakor kažejo podobne sposobnosti glede prizadevnosti, vendar so manj uspešne. To vsekakor kaže na možnost selekcije tistih evropskih čebel, ki se odlikujejo po izrednem čiščenju.

IZKUŠNJA Z VAROOZO

PAVLE DEU

V moj delovni prostor je napeljan avtomatski telefon, ki opravlja službo tajnice, snema pa tudi vse moje pogovore po telefonu. Tako je med drugim posnel tudi razgovor z mladim čebelarjem iz Nove Gorice, ki ga želim zaradi aktualnosti in poučnosti posredovati tudi bralcem Slovenskega čebelarja.

– Tukaj Zoran Zagorc iz Nove Gorice. Posodili ste mi listke FVA in sedaj bi vam jih rad vrnil...

Presenečen zaradi sogovorčeve nepozabljivosti in poštenosti sem odklonil vračilo in želel slišati, kako so njegove čebele preživele letošnji boj za obstanek v borbi z varoo.

– Imel sem osem panjev, pa jih imam še danes. Uspelo mi jih je ohraniti vseh osem, kljub temu da jih varoa močno napada.

Mislil sem si, no, ta se pa malo hvali, saj če danes nekdo reče, da je izgubil polovico družin, mu lahko samo čestitamo in se veselimo z njim vred.

– Veste, navadno v novembru plinim, spomladi pa izrezujem trotovinno. To jesen sem plinil le dvakrat.

Kaj pa, če je dvakratno plinjenje le malo premalo, sem se ustrašil.

– Vem, kaj si mislite, toda povem vam, da plinim le takrat, kadar v panju nimam zalege. To je ponavadi novembra. In prepričal sem se že ničkolikokrat, da po tretjem plinjenju pade le še malo pršic. Le čemu bi vznemirjal čebele brez posebne potrebe še tretjič ali celo četrtič?

Seveda, moral sem mu pritrditi, saj roje in narejence plinimo tudi samo enkrat ali kvečjemu dvakrat, pa je uspeh še vedno boljši kot po štirikratnem plinjenju družin z zalego. Nekateri čebelarji ostanke zalege celo odstranijo ali uničijo, saj ta ni več pomembna za razvoj družine. V svetu je vse več slišati o plinjenju »čistih« čebel, to je čebel brez zalege, ker je to najbolj učinkovit in najcenejši način.

– Slišal sem, da mnogi čebelarji plinijo

prevečkrat, nekateri vsakokrat po točenju medu. To gotovo ni dobro ne za čebele in ne za med. Pa še takrat mešajo vsa mogoča zdravila in zvarke in način uporabe prirejajo po svoje.

Mislil sem, lej ga, fanta, ta pa dela z glavo in ne z rokami. Nič ne dela po svoje, drži se tistega, kar piše v navodilu za uporabo zdravila. Tega pa so tako in tako napisali čebelarški strokovnjaki, ki imajo možnost in znanje raziskovati čebelje bolezni in njihovo zdravljenje. Le kaj mislijo nekateri (mnogi) čebelarji, ki hočejo na vsak način nekaj narediti po svoje, nekaj poskušati, nekaj prikrojiti? Prav taki čebelarji obenem najbolj glasno kritizirajo zdravila, češ da so ta kriva za katastrofo v čebelarstvu. Zelo rad bi vedel, če bi ti čebelarji, ko zbolijo in

ko jim zdravnik predpiše zdravljenje, upali tudi takrat menjati način zdravljenja, dozo zdravila, ali celo zdravilo? Prepričan sem, da ne! No, ali je bolezen pri čebelah kaj drugega?

Mlademu čebelarju iz Nove Gorice sem predlagal, naj te svoje misli in izkušnje objavi v Slovenskem čebelarju, saj bi to utegnilo imeti dober vpliv na marsikaterga čebelarja. Pa je odvrnil:

– Za to sem pa premlad. In le osem panjev imam. Le kdo me bo poslušal?

V tem trenutku sem sklenil, da bom napisal jaz, če on noče! Imenoval ga bom s polnim imenom, saj je to njegovo znanje, njegova izkušnja. In prosil bom urednika, da objavi ta razgovor v dobro naših čebel in čebelarjev.

KAS – RASTLINSKI ZVAREK PROTI VAROOZI IN NOSEMAVOSTI

dr. JOŽE RIHAR

Najpogostejše vprašanje naših čebelarjev je, kako obvladati varoozo. Med številnimi sredstvi, ki ubijajo zajedavce, so tudi pripravki iz rastlin. Med njimi je najbolj zanimiv KAS, zvarak iz pelina in borovih vršičkov. Odlikuje ga več lastnosti: na varoe deluje vse dotlej, dokler čebele uživajo hrano s primesjo zdravilnega zvaraka, preprečuje pojave nose mavosti, ki v posameznih letih močno pestijo čebelje družine, poleg tega pa še spodbuja spomladanski razvoj čebel. Ni pa tudi zanemarljivo, da si surovine za njegovo pripravo lahko pripravi vsak čebelar sam. Prvo obvestilo o tem novem pripravku je izšlo lani v Slovenskem čebelarju št. 6 in v Kmečkem glasu, tega pa želimo dopolniti z novjšimi dognanji in dati čebelarjem pojasnila na nekatera vprašanja.

Zvarak, pripravljen točno po objavljenih navodilih, smo jeseni preizkusili na našem čebelnjaku. Vsakemu litru sladkorne raztopine, sestavljene iz 1,5 kg sladkorja in 1 litra vode, smo dodali 30–35 ml (cm³) zvaraka, ki ima barvo drevesnega lubja, grenak okus in specifičen vonj. Poskusno in kontrolno skupino, vsako z osmimi panji, smo najprej pregledali glede na napadenost z varoo. Določili smo dnevni osip, poleg tega pa še odpadanje zajedavcev po

uporabi mravljinčne kisline. Napadenost z varoo je bila v obeh skupinah približno enaka. Po enem tednu smo vsak poskusni panj nahranili s tremi litri raztopine z dodatkom zvaraka. Panje kontrolne skupine pa smo isti čas hranili z enako količino čiste raztopine. To je bilo v sredini oktobra. Čez 26 dni smo prešteli odpadle varoe. Razlike med obema skupinama so bile očitne. V poskusni skupini je v vseh panjih odpalo povprečno po 64 zajedavcev, v kontrolni skupini pa v dveh panjih na dnu ni bilo nobene varoe, povprečno pa jih je odpadlo 21, kar je trikrat manj.

Januarja 1988 smo skušali preveriti jesenske ugotovitve. Poskuni panji so ponovno dobili po en liter raztopine z zvarkom, kontrolni pa raztopino brez zvaraka. Pri štetju čez dva meseca smo ugotovili, da so se družine v tem času dejansko očistile zajedavcev; v poskusni skupini se jih je usulo manj kot v kontrolni, kjer je bilo na dnu približno trikrat več mrtvic kot v družinah, ki so prejele zdravilno raztopino (14,4 : 43,5).

Nato smo zasledili poročilo o poskusih s kasom, ki sta jih v preteklih letih opravila sodelavca zveznega raziskovalnega inštituta veterinarske sanitete v Moskvi A. J. Aleksenok in I. I. Šutov. Njune raziskave

zajemajo več kazalcev, zato so njihovi rezultati še bolj prepričljivi. Ugotavljala sta živelnost družin jeseni in spomladi, množino mrtvic, obseg zalege spomladi ter napadenost z varoozo. Odpadle zajedavce sta štela vsakih 10 dni. Zvarek KAS sta primerjala s folbexom. Spomladi so panji, zdravljeni s kasom, zasedali povprečno 5,2 ulice, v skupini, zdravljeni s folbexom, le 2,2 ulice, v kontrolni skupini pa 1,6 ulice. Mrtvic je bilo v kontrolni skupini 5,4 enote, v skupini, zdravljeni s folbexom, 4,1, s kasom pa le 1,8 enote. Zalege je bilo spomladi v skupini, zdravljeni s kasom, 28,2 stotine celic, s folbexom 10,8, pri kontrolni skupini pa 6,2 stotine celic. Kontrolna skupina čebel je bila okužena z varoo 33-odstotno, skupina, zdravljena s folbexom in kasom, pa 5-odstotno.

Spomladi so skupino, zdravljeno s folbexom, ponovno dimili, skupini s kasom pa niso dodajali ničesar. Družine kontrolne skupine, ki so bile močno oslABLjene, so združili z drugimi panji, ostali skupini pa še naprej kontrolirali. Največ medu so nabrale družine, zdravljene s kasom. Poskus so nadaljevali jeseni, ko so pri kontrolni skupini uporabili mravljinično kislino.

Naslednje leto so panji, zdravljeni s kasom, nabrali skupno 50,2 kg medu, zdravljeni s folbexom in mravljinično kislino pa po 27,7 kg oziroma 25,4 kg medu. V panjih, zdravljenih s kasom, je bilo drugo jesen zasedenih povprečno po 10,3 ulice, v tistih, zdravljenih s folbexom, 7,3, v kontrolni skupini, zdravljeni z mravljinično kislino, pa 6,9 ulice.

Tako so z našimi, še bolj prepričljivo pa s poskusi sovjetskih znanstvenikov, dokazane prednosti pripravka s pelinom in borovimi vršički. Družine, zdravljene z omenjenim zvarkom, so bile manj okužene z varoo in produktivnejše.

Tretja novost, ki vzbuja pozornost, je letošnje navodilo za zatiranje in preprečevanje varooze, ki ga v Sovjetski zvezi vsakih nekaj let izdaja znanstveno-raziskovalni inštitut. Med sredstva, ki se obvezno uporabljajo proti varoozi, je prvič vključen tudi pripravek kas. Navodilo za pripravo zvarka

je enako, kot smo ga objavili lani v Slovenskem čebelarju. Novo v njem je to, da se kas uporablja tudi za preprečevanje nosenosti, kot tudi priporočilo, naj zvarek hranimo v stekleni posodi na hladnem in ga uporabimo najkasneje v desetih dneh. Priporočajo tudi, da spomladi uporabimo raztopino ali testo z dodatkom kas šele v drugi polovici aprila. (A. M. Smirnov, V. M. Karpov, 1988). Testo s primesjo zvarka bi ubijalo varoe tudi, če bi ga dodajali čebelarjem pozimi.

Sledi naj še nekaj pojasnil na vprašanje čebelarjev. A. R. iz Bohinjske Bistrice sprašuje, če je pravilno navodilo, da na 50 gr suhega, spomladi nabranega pelina, in 50 g suhih borovih vršičkov gre kar 90 gr suhega pelina v cvetju. Navodilo je točno. J. Š. iz Ruš nam piše, da je tudi v drugi literaturi videl, da je pelin vsestransko učinkovit. Težavno se mu zdi nabiranje in priprava ekstrakta, ko je treba 1 kg (1000 g) suhe snovi potopiti v 10 litrov vode. Pravi, da mu ne ostane nič tekočine, zato meni, da je v številkah tiskovna napaka. V navodilu ni napake. Posušene sestavine damo v 10 litrov vode, ki naj 2 do 3 ure vre na blagem ognju v tesno pokriti posodi. Posodo nato 8 ur pustimo v toplem prostoru, vsebino precedimo skozi dva sloja gaze in tako dobimo 6 do 7 litrov zvarka, ki vsebuje celo vrsto aktivnih snovi, kar zadošča za pripravo 200 do 230 litrov zdravilne sladkorne raztopine ali testa. Nekateri čebelarji so nam rekli, da letos še niso uspeli nabrati pelina in borovih vršičkov, da pa bi želeli priti do surovin za izdelavo zvarka. Tem bo priskočil na pomoč Janez FIRM, Podšentjur 10, 61270 Litija, tel.: (061) 882-096 (glej male oglase v Slovenskem čebelarju, št. 7-8/88).

Po našem mnenju bomo v borbi proti varoozi vključevali zvarek kas tudi tedaj, ko bodo na trgu učinkoviti akaricidi. Vemo namreč, da postanejo zajedavci po nekajletni uporabi posameznih akaricidov proti njim odporni, vemo pa sedaj tudi to, da nas kas varuje pred nosenostjo in spodbuja spomladanski razvoj čebeljih družin.

RAZŠIRJAJMO MEDOVITE RASTLINE

Zadnja leta se na naših čebelarstvih srečanjih vse bolj širijo alarmantne vesti o sušenju jelke in kostanja, o zapiranju pasišč, sekanju akacijevih gozdov itd.

Na področju celotne Slovenije in dela Gorskega Kotarja se predvsem zaradi vpliva kislega dežja nezadržno suši hoja. Po zadnjih podatkih je v snežniških gozdovih več kot 90 odstotkov hoje v fazi umiranja. Tudi na drugih področjih s hojo ni nič bolje.

Celo bolj odporna smreka je zaradi kislega dežja že začela kazati znake degeneracije, tako da je ogrožen tudi njen obstoj.

Zaradi kostanjevega raka se na vseh znanih pasiščih kostanj naglo suši. Res je, da se v manjšem številu samostojno poraja kostanj, ki je odporen na to bolezen. Vendar se kostanjevi gozdovi zaenkrat naglo krčijo.

Zaradi nameravane graditve elektrarn na reki Muri bodo prekmurški čebelarji kmalu zgubili svoja bogata pasišča ob tej reki. Drugod pa akacijo nenačrtno izsekavajo. Gozdarji jo imajo celo za gozdni plevel, kar pa je zastarelo mišljenje.

Posamezniki ali manjše skupine čebelarjev si nezakonito lastijo določena pasišča. Svoje cilje uveljavljajo na razne nezakonite načine, od zapiranja panjev tujim čebelarjem do »pipsanja« in rezanja gum. Obstaja tudi bojazen, da bodo take skupine čebelarjev zlorabljale pašni kataster za svoje interese.

Zadnja leta je tudi vse več primerov, ko so naši čebelarji nezaželeni predvsem na hrvaških pasiščih oljne repice in akacije. Vzrokov za to je več, med njimi tudi neko- rektno obnašanje slovenskih čebelarjev.

Vse večja razširjenost hude gnilobe čebelje zalege nam še dodatno oži manevrski prostor. Dr. Klinar iz Bjelovara je na lanskem čebelarskem posvetu povedal, da so praktično vse hrvaške občine, ki mejijo na Slovenijo, že okužene s to hudo boleznijo, v notranjosti pa prenekatere znano pasi-

šče. Tudi v Sloveniji se huda gniloba nezadržno širi in vse več predelov je zaprtih.

K vsem navedenim vzrokom lahko prištejemo še vse večje prevozne stroške (stroški goriva), ki pogojujejo izbiro bližjih pasišč, in drugo.

Navedeni razlogi čebelarje silijo v razmišljanje, kaj storiti, da bodo imele čebele v bližnji prihodnosti dovolj paše. Na to moramo misliti že sedaj, ker bo morda jutri že prepozno. Lahko naredimo le troje: ohranimo obstoječe paše neokrnjene, izboljšamo obstoječe paše ali ustvarimo nove paše.

Ohraniti neokrnjene obstoječe paše je daljši proces, na katerega imajo čebelarji, na žalost, minimalen vpliv.

Izboljšanje obstoječih paš ali celo ustvarjanje novih pa je že stvar čebelarjev. Več čebelarjev je o tem že pisalo v našem čebelarskem časopisu. Ta tema je dobro obdelana tudi v knjigi Čebelarstvo in v drugi čebelarski literaturi.

Te zadeve bo potrebno ponovno obuditi, kar najprej bo potrebno začeti načrtno in organizirano delovati.

Pri sejanju ali saditvi medovitih rastlin je potrebno poznati njihove specifične lastnosti glede zemljišča, vlage, toplote... Pri tem ne smemo pozabiti na njihovo razširjevalno moč, ker se nekatere od njih zelo hitro širijo same. Upoštevati je treba tudi druge uporabnike prostora, tako da na nekem drugem prostoru ne bi posadili nečesa, kar bi drugim škodilo.

Do pred nekaj leti so lahko posamezniki in čebelarska društva kupovala sadike medovitih rastlin pri tov. Kosiju v Prekmurju. V Sloveniji trenutno ni drevesnice, ki bi na načrtno vzgajala sadike medovitih rastlin, medtem ko jih imajo na Hrvaškem in v Srbiji. V poslovalnici Semenarne v Ljubljani se dokaj redno dobijo semena raznih medovitih detelj (esparzete, facelije, švedske

Ko cveti javor...

detelje, perzijske detelje, medene detelje, inkarnatke ...).

Ekipa dr. Krefta z biotehniške fakultete v Ljubljani je vzgojila tudi novo vrsto ajde, ki ima večje hektarske donose kot siva ajda in tudi med. Ime nove vrste ajde je »darja«. V letošnjem letu so jo že poskusno posejali na manjših površinah.

Tudi v Medexu nismo stali križem rok. Spodbudili smo ustanovitev specializirane drevesnice za vzgojo medovitih rastlin. Naši pobudi se je odzval priznani čebelarški strokovnjak dipl. inž. gozdarstva Franc Šivic. Sam ima manjšo kmetijo na Vipavskem, del svojega zemljišča pa je namenil za vzgojo sadik raznih medovitih rastlin.

Da bi ga oskrbeli s čim več kakovostnih sadik, smo že sprožili široko preskrbovalno akcijo. Tako smo zaprosili prekmurske čebelarje, da nam preskrbijo sadike, seme ali podtaknjence pozno cvetočih vrst akacije, ki so jo uspešno vzgojili Madžari. Akcija preskrbe z raznimi medovitimi rastlinami, namenjenimi razmnoževanju, še vedno traja. Na tem mestu vse zainteresirane čebelarje pozivamo, da nam v naših prizadevanjih pomagajo. Veseli bomo vaših konkretnih pisnih predlogov ali dobav vzorčnih količin semen, sadik ali podtaknjencev medovitih rastlin.

Ko bodo prve količine sadik na razpolago, jih bo seveda potrebno posaditi in pri

tem moramo organizirano nastopiti vsi čebelarji. V dogovoru z drugimi uporabniki prostora (gozdni gospodarstvi, kmetijci, komunalnimi upravami in drugimi) bi lahko vsako leto v svoji bližnji okolici posadili določeno število sadik medovitih rastlin.

S tako zastavljenimi cilji in delom bi v nekaj letih našim čebelam bistveno popravili in popestrili pašne pogoje. Na določenih področjih, kjer je to mogoče, bi sčasoma lahko ustvarili celo zanimive nove paše.

Širjenje in sajenje medovitih rastlin je naloga vsakega čebelarja že zaradi njegovih osebnih interesov. Mislimo pa, da bi bilo prav, da to nalogo vnesejo v svoje letne načrte vse čebelarske družine. Vemo, da nekatere čebelarske družine to že vrsto let počnejo. Rezultati pa bodo znani šele čez nekaj let in verjetno jih bodo mlajši čebelarji lahko koristili v polni meri. Toda nič za to. Pomembno je, da bomo našim čebelarjem tudi v prihodnosti nudili dobro pašo in s tem ohranili predpogoje za uspešno čebelarjenje.

Spomladi smo že lahko ponudili čebelarjem ca. 600 različnih sadik, ki so v kratkem času pošle. Odziv čebelarjev je ugoden, zato nameravamo za prihodnjo pomlad ponuditi še več sadik.

Pospeševalna služba čebelarstva:
BORIS SLAVEC

JESENSKO ZDRAVLJENJE ČEBEL PROTI VAROOZI JE TU

Spet je pred nami jesen. Med jesenska čebelarska opravila že vrsto let sodi tudi zdravljenje čebeljih družin proti varoozi. Za večino čebelarjev to opravilo ni nič novega, čeprav so še posamezniki, ki tega dela ne jemljejo resno.

Kljub temu da smo naša stališča do uporabe razpoložljivih zdravil za zatiranje varooze že povedali, nekateri kooperanti in drugi dobavitelji čebeljih pridelkov še omahujejo, ali naj uporabljajo dražji folbex VA ali druga, cenejša zdravila.

Vnovič bi radi poudarili, da se naše stališče ni spremenilo. Folbex VA je edino zdravilo, ki ga dopuščamo uporabljati našim organiziranim čebelarjem in drugim dobaviteljem čebeljih pridelkov. Zakaj je tako, smo že popisali v 9. št. Slovenskega čebelarja leta 1985.

Nenehno obveščanje čebelarjev o lastnostih folbexa VA pri zdravljenju varooze in priporočanje tega zdravila je močno povečalo povpraševanje po njem, in tako nam ga je letos spomladi nekajkrat za kratek čas zmanjkalo. Zato smo morali pospešiti uvoz. Opravičujemo se čebelarjem, ki so morali spomladi na folbex VA malo počakati.

Zaradi občasnega pomanjkanja folbexa VA so si nekateri čebelarji hoteli narediti čez poletje večje zaloge tega zdravila. Ker tudi folbex VA, tako kot vsako zdravilo, optimalno deluje samo določen čas, potem pa izgubi zdravilno moč, smo prodajo čez poletje ustavili. V zvezi s tem omenimo poučno zgodbo o čebelarju, ki se je pred tremi leti dobro založil s splitskim zdravilom Apiakaridimom, letos pa ugotovil, da zdravilo ne deluje. Podobno se lahko zgodi tudi z zalogami folbexa VA. Slišati je tudi popolnoma neutemeljene govorice, da je postala varoa odporna na folbex VA. Ciba-Geigy je v poskusnih čebelnjakih delala tudi tovrstne raziskave, vendar ni doslej ugotovila še ničesar takega. Mimogrede povejmo, da težko pričakovano novo

Zadovoljen čebelar ob zdravih čebelah.

sistemsko zdravilo za zatiranje varooze APITOL, ki ga tudi izdeluje Ciba-Geigy, kot kaže, to jesen še ne bo v prodaji.

Iz izkušenj čebelarjev ugotavljamo, da je najprimernejši mesec za dimljenje avgust, ne oziraje se na to, ali je zalege veliko ali malo. Zato v tem mesecu zdravimo čebele proti varoozi s priporočenim zdravilom volbexom VA, pri tem pa skrbno pazimo, da se bomo ravnali po navodilih, ki jih za uporabo priporoča proizvajalec.

Pospeševalna služba za čebelarstvo
Slavec Boris

hp MEDEX
DE KOOPERACIJA
Ljubljana
Miklošičeva 30

CENIK ČEBELJIH PRIDELKOV

Vrsta čebeljega pridelka	Odkupna cena din/kg	Veljavnost od dne
MED – čisti		
žajbelj	5.000	1.7.1988
hoja	6.000	28.7.1988
rožmarin	3.500	16.5.1988
gozdni	4.500	28.7.1988
smreka	5.000	28.7.1988
kostanj	4.500	28.7.1988
dalmatinski	4.000	28.7.1988
žepek	3.500	16.5.1988
akacija	4.000	1.7.1988
lipa	4.000	1.7.1988
ajda	3.500	16.5.1988
cvetlični B	4.000	15.7.1988
cvetlični	3.000	16.5.1988
sončnica	2.000	16.5.1988
repica	2.000	16.5.1988
MED – mešani		
žajbelj	4.500	1.7.1988
hoja	5.500	28.7.1988
smreka	4.500	28.7.1988
akacija	3.500	1.7.1988
lipa	3.500	1.7.1988
MED V SATJU		
I. kvaliteta	10.000	1.7.1988
II. kvaliteta	9.000	1.7.1988
CVETNI PRAH		
osmukanec, mešani	7.000	21.4.1988
osmukanec, kostanjev	7.000	21.4.1988
izkopenec I. kvaliteta	15.000	1.7.1988
izkopenec II. kvaliteta	13.000	1.7.1988
MATIČNI MLEČEK		
I. kvaliteta	400.000	28.7.1988
II. kvaliteta	350.000	28.7.1988
PROPOLIS		
I. kvaliteta	35.000	1.5.1988
II. kvaliteta	32.500	1.5.1988
III. kvaliteta	30.000	1.5.1988
ČEBELJI VOSEK		
I. kvaliteta	8.000	31.5.1988
II. kvaliteta	7.500	31.5.1988

CENE SO ZA ORGANIZIRANE ČEBELARJE MEDEXA
AKONTACIJSKE, ZA OSTALE DOBAVITELJE PA DOKONČNE.

Dir. kooperacije:
Draga Železnikar

KAKO SI BOMO ZAGOTOVILI MOČNE ČEBELJE DRUŽINE ZA PREZIMOVANJE

FRANC KOLENC

Varoa čebelam skrajšuje življenjsko dobo, tako da pri večji okužbi čebelja družina ne preživi zime. Zato moramo čebelarji posvečati večjo skrb čebeljim družinam. Okuženost v čebelji družini zmanjšujemo s posebnimi dimnimi sredstvi in z biološkimi posegi. Ker proti varoi še nimamo dovolj učinkovitih sredstev, moramo delno spremeniti način čebelarjenja, če želimo čebelariti še naprej. Podobno kot se pridelovalci krompirja borijo s koloradskim hroščem in ga zatirajo s škropljenjem, moramo tudi čebelarji zmanjševati okužbo čebel z varoo. Pidelovalci krompirja pa so veliko na boljšem, saj imajo učinkovita kemična sredstva za zatiranje koloradskega hrošča, medtem ko čebelarji še nimamo primernih sredstev za učinkovito zmanjševanje števila zajedavcev na čebelah. Čebelarjem, ki niso bili dovolj skrbni pri biološkem in kemičnem zatiranju varoe, so v zadnji zimi čebelje družine odmrle. V določenih območjih ni več čebel, ki so spomladaj nujno potrebne za opravljanje sadnega drevja in drugih žužkocvetnih rastlin.

Če želimo še naprej čebelariti, bomo morali z dodatnim delom poskrbeti, da bomo imeli pred zimo čim bolj številčne čebelje družine, ki ne bodo okužene z varoo, poskrbeli pa bomo tudi za zdravljenje proti griži oziroma noseči. Pršica varoa je še povzročitelj drugih bolezni, ker zato, da bi srkala kri, naredi v čebelje telo vrsto vbodov, s tem pa povzroča čebelam dodatne okužbe in zastrupitve ter povsem oslabi njihovo moč. Čebelam se s tem skrajša življenjska doba, zimskim celo za več mesecev, zato niso sposobne preživeti od jeseni do aprila naslednjega leta.

Kako moramo ravnati, da bomo zazimili močne in čim manj okužene čebele?

1. Celo leto, ko kratkožive letne čebele gradijo satje, bomo v vsak panj vstavljali ob zalego gradilni sat, to je polovico praznega satnika. Tako bodo čebele zgradile

trotovske celice, ki jih bo matica zaleгла s trotovskimi jajčeci, mi pa bomo vsakih 16 dni izrezali pokrito trotovsko zalego. V pokriti trotovski zalegi so naseljene samice varoe, ker tu odlagajo svoja jajčeca. Z izrezovanjem trotovske zalege smo prekinili nadaljnje razmnoževanje varoe, s tem pa zmanjšujemo okužbo preko celega leta.

2. Vsako leto bomo avgusta zamenjali staro matico za mlado. Stara matica je poškodovana od varoinih vbodov in rezov, zato ni dovolj plodna za naslednje leto.

3. Vse roje in izrojence bomo z dimnimi sredstvi, kot so folbex-VA, varolik, varamit itd., vsaj enkrat zadimili, roj po petih dneh, ko smo ga vselili v panj, staro čebeljo družino, ki je rojila, t. j. izrojence, pa po 25 dneh po rojenju. Ker v panju v tem času ni zalege, so vse samice varoe na čebelah, zato so v dosegu dima, pri dimljenju pa odpadejo na spodaj položen namaščen karton. Ta kartonski papir naslednji dan odstranimo in zažgemo.

4. Poskrbeti moramo, da bo matica tudi v brezpašni dobi zalegala normalno. V brezpašni dobi, ko v panj ni dovolj dotoka hrane, matica zmanjša zaleganje jajčec. Čebelar mora s tako imenovanim »špekulativnim« krmiljenjem poskrbeti, da bo imela matica občutek, da je v naravi paša in bo redno nezmanjšano zalegala jajčeca za bodoče mlade čebele. Špekulativno bomo krmili s sladkorno kašo. To pripravimo tako, da suhi sladkor navlažimo z medno raztopino, ga premešamo, da nastane žgancem podobna sladkorna kaša. Z njo napolnimo krmilnike in čebele bodo počasi jemale dodano hrano. V panju bo občutek paše in matica bo obilneje zalegala jajčeca. Tako moramo ravnati posebno po kositanju paši, ko naenkrat usahnejo viri medicine v naravi, zato tudi matica hitro zmanjša število zaleženih jajčec. Najboljši krmilnik za sladkorno kašo je satni krmilnik, v katerega spravimo do 2 kg sladkorne kaše, kar zadostuje nekako za 10 dni.

Če v naravi še ni paše, krmilnik ponovno napolnimo.

5. Čebelarje družine pričnemo krmiti za zimsko zalogo že nekako 25. avgusta in počasi dodajamo manjkajočo zimsko zalogo do 15. septembra. S tem bomo stare letne čebele izkoristili, da bodo predelale saharozno-sladkorno raztopino v sadni ali grozdni sladkor, ga uskladiščile in nato pomrle. Jeseni moramo čimbolj izrabiti stare letne čebele, ki naravno odmrjejo do zime, čuvati pa moramo mlade zimske dolgožive čebele in jih po izlegi ne obremenjevati. Ne smemo jih obremenjevati s predelavo sladkorja v sadni sladkor, ker se s tem preveč iztrošijo in imajo zato krajšo življenjsko dobo. Ker so čebele še okužene z varoo, jim že ta skrajšuje življenjsko dobo, zato jih mora čuvati vsaj čebelar, da živijo jeseni v brezdelju in tako ohranjene preživijo zimo na zdravi zimski zalogi, ki so jo pravočasno pripravile še letne kratkožive čebele.

6. Konec oktobra ali v novembru, ko v panju ni več zalege, bomo v presledkih šestih dni še trikrat zaporedoma dimili vse čebelarje družine z enim od dimnih sredstev za zatiranje varoe. To bomo opravili zvečer ob mraku pri zunanji temperaturi 10° C. Preden pričnemo s prižiganjem dimnih lis-

tičev, očistimo dno panja od voskovnih prizidkov, zatesnimo panj, položimo na dno panja namaščen papir in vsaki čebelji družini dodamo po 1 dcl zelo tople medne raztopine, zato da se čebelja družina v panju razleze, da dim lažje pronica med čebele in doseže svoj učinek. Naslednji dan zjutraj odstranimo papir in za kontrolo preštejemo ali ocenimo število odpadlih varoj. Tako ugotovimo, kako močno je z varoo okužena posamezna čebelja družina.

Važno je še poudariti, da mora imeti vsaka čebelja družina v AŽ panju oktobra najmanj 12 do 15 kg predelanega in uskladiščenega medu, nakladni LR panj pa v dveh nakladah najmanj 20 kg. Velikokrat je namreč vzrok smrti čebelarje družine premajhna zaloga zimske hrane.

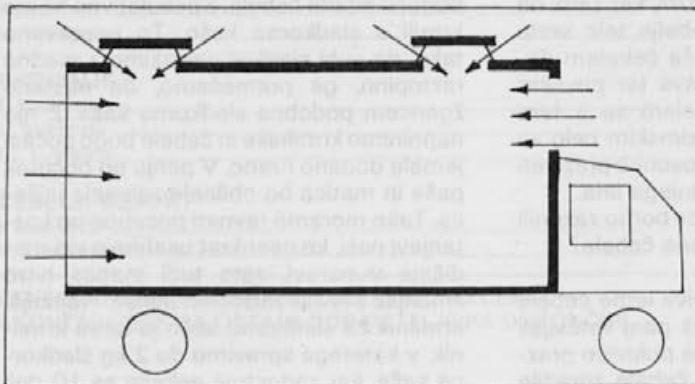
Če bomo ravnali dosledno tako, kot navajam, čebelarje družine prek zime gotovo ne bodo umirale. Zgodi se, da se kakšna čebelja družina slabo razvija, da postane slabič tudi takrat, ko je v panju mlada matica. Tako družino bomo odstranili in jo že jeseni pridružili močnejši čebelji družini ali razdelili večjim čebeljim družinam. Tako okrepimo moč čebeljih družin, ki smo jim dodali čebele iz slabiča, in ni se nam treba bati pomladi.

OLAJŠAJMO SI DELO V PREVOZNEM ČEBELNJAKU

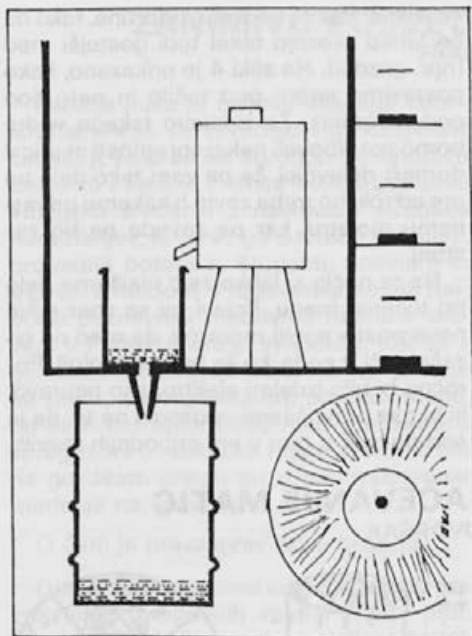
MATJAŽ HORVAT

Čebelarstvo s prevažanjem se je v zadnjem času tako razmahnilo, da si skorajda ne moremo več predstavljati čebelarjenja brez prevažanja čebelic na najugodnejše paše. Če se med kako intenzivno

pašo, kot sta na primer kostanjeva ali akacijeva paša, sprehodimo po gozdu, naletimo na kup raznovrstnih vozil, ki jih čebelarji predelane uporabljajo za prevoz čebel. Nekatera med njimi so tako urejena, da se

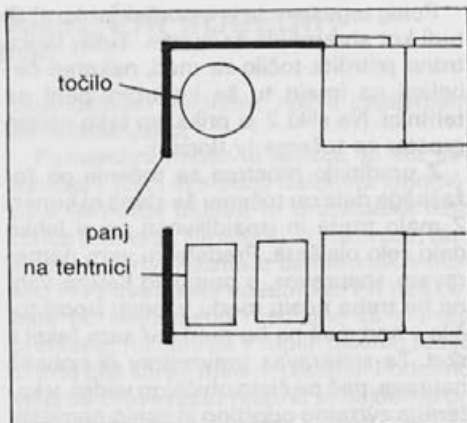
Puščice prikazujejo, kje prihaja svetloba v prostor. (slika 1)

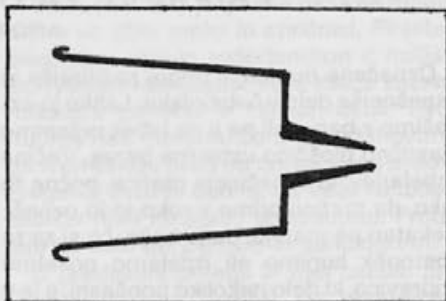
Shematski prikaz točenja medu v tovornjaku. (slika 4)

mi zdi vozila škoda za nekaj voženj na leto, pri drugih pa se mi smili voznik, ki mora prevažati tako škatlo.

Čebelarjevega dela v torovnjaku, predelanem za prevoz čebel, seveda nikakor ne moremo primerjati z delom v prostornem domačem čebelnjaku. Največ težav pri delu v prevoznem čebelnjaku povzročata pomanjkanje prostora in premajhna osvetljenost. Na pomanjkanje prostora bistveno ne moremo vplivati, kvečjemu tako, da žrtvujemo del čebelnjaka za ureditev prostora, namenjenega točenju medu. A o tem kasneje. V veliki meri pa lahko vplivamo na osvetljenost v delovnem prostoru. Zelo pomembne so odprtine na stropu: skozi njih prihaja nekoliko svetlobe, hkrati pa skozi njih lahko izletavajo čebele. Odprtina ne sme biti prevelika, kajti to bi omogočilo lahek vdor čebel v prostor (npr. pri točenju), kar lahko povzroči ropanje, posebno še v brezpašnem obdobju. Najpogostejše imajo čebelarji na stropu dve odprtini – eno v zadnjem delu (točenje), drugo pa v delovnem prostoru. Veliko več svetlobe pa prihaja v prostor skozi sprednje okno in zadnja vrata (glej sliko 1).

Pogled na zadnji del tovornjaka. (slika 2)

Lijak za točenje medu v sod. (slika 3)

Drugi veliki problem je pomanjkanje prostora. Na to moramo misliti že ob nakupu vozila, ki ga mislimo preurediti za prevoz čebel. Vozilo naj ima čim daljši keson, tako da bomo lahko poleg zadostnega števila panjev žrtvovali del kesona tudi za preureditev v prostor za točenje. Prostor, kjer so panji, izkoristite čim bolj funkcionalno, tako da bo med obema vrstama panjev dovolj prostora za delo in da bodo panji nekoliko višje od tal, saj bo tako tudi delo lažje. Nesmiselno bi bilo govoriti o najidealnejših merah, kajti zahteve se lahko zelo razlikujejo tudi zaradi rasti posameznika.

Če si nameravate urediti prevozni čebelnjak, potem nikar ne varčujte s prostorom. Uredite si tudi prostor za točenje v zadnjem delu čebelnjaka. Tistih nekaj panjev, ki bi jih sicer še lahko stlačili v ta prostorček, vam nikdar ne bo prineslo toliko medu, da bi vam povrnili vaše napore ob točenju.

Poleg tega vam ta prostorček lahko služi tudi kot shrambica za orodje. Tukaj lahko trdno pritrdite točilo za med, nekateri čebelarji pa imajo tu še kontrolni panj na tehtnici. Na sliki 2 je prikazan tako urejen prostor za točenje (v tlorisu).

Z ureditvijo prostora za točenje pa težaškega dela ob točenju še zlepa ni konec. Z malo truda in iznajdljivosti pa si lahko delo zelo olajšate. Predstaviti vam namravam »napravo«, s pomočjo katere vam ne bo treba nositi medu v loncu izpod točila v sod, pač pa bo med kar sam tekkel v sod. Ta »naprava« pravzaprav ni nobena naprava, pač pa čisto običajno vedro, v katerega zvrtno odprtino in vanjo namestimo neke vrste lijak. Prerez takega vedra je

na sliki 3. Pazite na širino odprtine, tako da bo lahko skozi njo tekkel tudi gostejši med (npr. gozdni). Na sliki 4 je prikazano, kako postavimo vedro pod točilo in nato sod pod tovarnjak. Za izdelavo takega vedra bomo potrebovali nekaj spretnosti in uric v domači delavnici, če pa vam tako delo ne gre od rok, bo treba zaviti h kakemu privatnemu mojstru, kar pa seveda ne bo zastoj.

Na ta način si lahko zelo olajšamo delo pri točenju medu. Pojavi pa se spet nova nevarnost – paziti moramo, da med ne bo začel teči iz sode, ko se bo ta napolnil. Priročno bi bilo izdelati elektronsko napravo, ki bi nas pravočasno opozorila na to, da je sod poln. A o tem v eni prihodnjih števil.

PRIPRAVA ZA OZNAČEVANJE MATIC

ANDREJ DVORŠAK

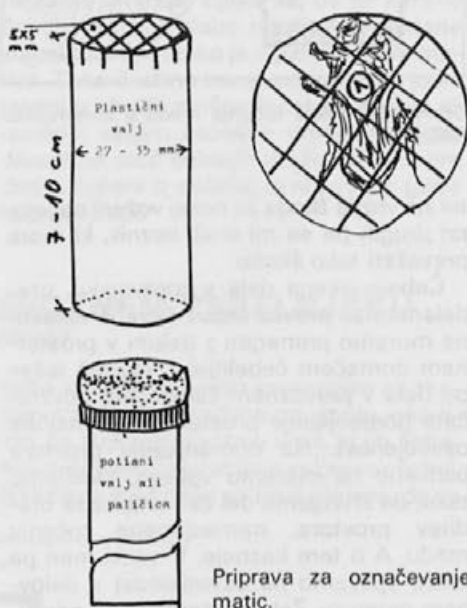
Označena matica je pogoj za hitrejše in uspešnejše delo v čebelnjaku. Lahko jo označimo z barvo ali pa ji na hrbet prilepimo plastično ploščico ustrezne barve. Večina čebelarjev, ki označujejo matice, počne to tako, da matico prime v roko in jo označi. Nekateri pa menijo, da je bolje, če si za ta postopek kupimo ali izdelamo posebno pripravo, ki delo nekoliko upočasni, a le v začetku, dokler se ne privadimo.

Potrebujemo 7–10 centimetrov dolgo stekleno ali plastično cev, ki naj ima premer od 27 do 35 milimetrov. Na eni strani jo zapremo z mrežico, spletno iz tanke vrvice ali plastičnih paličic, ki jih s selotejpom ali ustreznim lepilom prilepimo na valj. Razmak med vrvicami naj bo 5 x 5 mm.

Na lesen o plastično paličico, lahko je tudi valj (potisni valj), ki pa mora imeti manjši premer od prvega, prilepimo lesen kolobar in nanj še tanek sloj (10 mm) penaste gume.

Ko je priprava narejena, damo vanjo matico in jo počasi ter nežno potiskamo k tistemu delu valja, na katerem je mrežica. Matico nalahko pritisnemo ob mrežico, da se ne more več »sprehajati« po valju, jo namažemo z lepilom in nato na ustrezno mesto pritisnemo plastično ploščico. Letos morajo biti matice označene z rdečo barvo!

Čeprav je ta metoda označevanja zelo preprosta, vseeno priporočam, da si izkuš-

nje pridobite z označevanjem čebel delavk ali trotoev – na enak način, kot boste kasneje označevali matice. Nekaj plastičnih ploščic je zagotovo cenejših od matice, ki bi jo lahko z nespretnim ravnanjem poškodovali.

Plastično napravo lahko kupimo tudi v čebelarski trgovini v Celovcu, stane pa okoli 50 šilingov.

ZANIMIVO POSVETOVANJE PRI SOSEDIH

FRANC ŠIVIC

Čebelja paša je osnova vsakega čebelarstva. Tega se zavedajo tudi italijanski čbelarji, zato so na agronomski fakulteti univerze v Padovi 7. maja letos organizirali študijsko srečanje z naslovom »Čebelja flora Italije«, ki so se ga udeležili čbelarji, profesorji botanike, študenti, novinarji in trgovci z medom. Predavatelji so bili najboljše poznavalci medovitih rastlin z univerz v Padovi, Perugii in Vidmu. Ker se z gozdnim medenjem trenutno ne ukvarja še nihče, so organizatorji povabili mene, da sem kot edini tujec med predavatelji spregovoril o nastanku mane, o vrstah uši na gozdnem drevju ter o napovedovanju medenja na iglavcih.

O čem je pravzaprav tekla beseda?

Glavni referat je imel eden najboljših poznavalcev medovitih rastlin Italije prof. Ricciardelli d'Albore, pisec obširne knjige na to temo. Opisal je čebelje paše od Sicilije do italijansko-švicarske meje. Na jugu polotoka nastajajo vedno novi in vedno večji nasadi evkaliptusov, ki so zlasti v Avstraliji najpomembnejši vir čebelje paše, prav to pa postajajo tudi na Siciliji. Sadijo jih seveda ne zaradi čebel, ampak zaradi vsestransko uporabnega lesa, ki je veliko bolj dragocen kot les topola. Gozdarji najbolj razširjajo Eucalyptusov globulus, ker je izmed vseh vrst najbolj odporen proti mrazu, zaradi česar vedno bolj prodira proti srednji Italiji. Med botaniki so tudi nasprotniki uvajanja eksotičnih rastlin, saj svarijo pred sajenjem na večjih površinah, dokler določena rastlinska vrsta ne bi prestala daljše časovne preizkušnje. Gre predvsem za ugotavljanje, kako tuji prišleki prenašajo objedanje od divjadi, napade raznih insektov in glivičnih bolezni ter izjemne temperature. Čbelarji bi seveda želeli, da bi bil čas preizkušnje čim krajši.

Že pred skoraj dvajsetimi leti so dobili iz Madžarske seme izbranih sort robinije. To seme so takrat posejali in zdaj že imajo lep nasad, ki vsako leto bujno cveti. Z analizo cvetov so ugotovili, da madžarske robinije medijo dvakrat bolj bogato od domačih sort. Pri tem moramo vedeti še to, da se s semenom ne podedujejo vedno vse lastnosti prednikov, kot se sicer podedujejo z

vegetativnim načinom, npr. s cepljenjem ali podtaknjenci.

Pomembni medoviti rastlini, ki sta avtohtoni v južni in srednji Italiji, sta jagodičnica (*Arbutus unedo*) in drevesasta resa (*Erica arborea*), vrsti torej, ki sta precej razširjeni tudi na nekaterih dalmatinskih otokih. Prva cveti šele novembra. Pri nas čebele porabijo njeno medičino za zimsko prehrano, Italijani pa v toplih jesenih točijo skoraj čist sortni med te rastline. Podobno velja za drevesasto reso, ki jo najdemo pri nas na jugu Istre v okolici Labina, kjer jo s pridom izkoriščajo nekateri redki slovenski čbelarji. Cveti običajno aprila.

V severni Italiji je glavna paša na robiniji, delno na oljni repici in sončnici. Posebno pozornost vzbuja rododendron v italijanskih Alpah, kjer julija krvavo rdeče zažarijo nekatera pobočja v višinah okoli 1400 metrov nad morjem. Zaradi nestanovitnega vremena je paša na takšni višini izredno tvegana, zato ni čudno, da velja rododendronov med za pravo specialiteto. Prodajo ga celo po 20.000 lir za kilogram.

Iz predavanj prvega in tudi ostalih predavateljev sem izvedel, da razmeroma malo italijanskih čbelarjev prevaža svoje čebele, povprečno komaj 10 odstotkov. Raje imajo več manjših stojišč z okoli 40 panji, ki so razmeščeni na različnih lokacijah, kjer izkoriščajo razpoložljive pašne vire. Zato so bili presenečeni, ko sem jim po predavanju prikazal še serijo diapozitivov o prevažanju čebel v Jugoslaviji. Njihov nakladni panj jim seveda ne dovoljuje gradnje takšnih prevoznih čebelnjakov, kakršne imamo pri nas.

In še ena zanimiva ugotovitev. Vseh šest italijanskih predavateljev, kolikor jih je sodelovalo na tem srečanju, je bilo nečebelarjev. Zato je bil marsikateri referat preveč teoretski in suhoparen. Ker sem bil na vrsti zadnji, sem se bal, da bodo poslušalci že spali, ko se bom oglasil jaz. Toda bil sem prijetno presenečen. Ne samo, da so pozorno spremljali moje predavanje, ampak so z vprašanji, ki so jih postavljali kar sproti, pokazali, da jih snov zanima, da jim je način podajanja blizu in da zato nehoti sodelujejo. Po predavanju kar ni hotelo biti konec diskusije in moral sem odgovarjati

tudi na vprašanja z drugih področij čebelarstva, npr. o varoozi, vzreji matic, o preprečevanju rojenja in podobno.

Po končanem srečanju smo imeli predavatelji slavnostno večerjo z organizatorji, kjer se je nadaljeval posvet o medovitih rastlinah na akademski ravni. Moj desni sosed pri mizi je bil dr. Barbattini z videmske univerze. Povedal mi je, da bodo novembra letos na tej visokošolski ustanovi organizirali mednarodno posvetovanje o varoozi, na katero imajo namen povabiti tudi naše čebelarje. Na moji levi pa je sedel skromni pater Eusebio, benediktinec iz samostana, ki leži pod Evganijskimi griči, kakšnih deset kilometrov južno od Padove. Vodi samostansko čebelarstvo z okoli 200 čebeljimi družinami. Zelo me je spominjal na brata Adama Kehrleja, tudi benediktinca iz Buckfasta v Angliji, kjer sem bil na obisku pred kakšnimi 15 leti. Velika čebelarstva so sploh tradicija tega reda in vodje obratov so v čebelarski stroki izredno podkovani. Brat Eusebio mi je povedal, da v okviru samostana vsako leto organizira čebelarsko šolo za začetnike, ki se je udeležujejo mladi čebelarji iz raznih krajev Italije. V samostanu dobijo celotno oskrbo.

Morda bo ta šola sčasoma celo prerastla nacionalne okvire in postala mednarodna, mi je zaupal brat Eusebio. Pri tem mi je povedal, da bi zelo potreboval diapozitive z vseh področij čebelarstva, česar v Italiji ne more dobiti. Ko sem mu razodel, da je v moji osebi naletel na pravega človeka, ki mu lahko pomaga uresničiti želje po diapozitivih, me je povabil, da grem še tisti večer z njim v samostan in tam prenočim. Predlog mi je bil kar všeč. Že nekaj noči prej sem bil v različnih veselih družbah po raznih krajih Italije in sem krvavo potreboval dobrega spanca. Kje bi si ga mogel privoščiti tako kakor v samostanu. V tihoti mogočnega večstoletnega poslopja sem se čudovito odpočil, naslednji dan pa sem si ogledal samostansko čebelarstvo. Ne bom opisoval vseh zanimivosti, ki sem jih videl za samostanskimi zidovi. Povem naj le to, da me je pater Eusebio povabil, naj ga ponovno obiščem kadarkoli me bo pot zanesla v bližino Padove in tudi mirna sobica za prenočevanje se bo zame vedno našla.

Pa naj kdo reče, da nismo čebelarji vsega sveta kakor velika družina.

DELIBLATSKA PEŠČARA

ALEŠ GREGORČ

Od 10. do 13. junija je bila v Devojačkem bunaru v Srbiji razstava čebeljih izdelkov in čebelarske opreme. Sodelovali so številni čebelarji, zato smo se lahko veliko pogovarjali o čebelarjenju v tem delu Jugoslavije. Delavci Hmežadove čebelarske zadruge smo videli veliko novega. Spoznali smo tudi problematiko čebelarjev in Vojvodini, predvsem problematiko zdravstvenega varstva čebel, zastrupitev čebel s pesticidi in težav pri pridobivanju in ohranjanju kvalitetnega genetskega materiala čebel.

Deliblatska peščara leži v severovzhodni Srbiji. Nekoč je bilo to puščavsko področje s črnim, rjavim in rdečrumenim živim peskom, ki je zelo rodovit. Je razmeroma mladega porekla, iz pleistocena. Dnevne temperaturne razlike so v Deliblatski peščari dokaj visoke, letne pa se gibljejo od min. povprečne $-4,7^{\circ}\text{C}$ v januarju, do maks. povprečne $28,9^{\circ}\text{C}$ v juliju. Tudi padavinski režim kaže značilnosti sred-

njeevropskega tipa: 55 do 60 odstotkov letnih padavin v času vegetacije, povprečna letna relativna vlažnost ozračja med 71 in 79 odstotki. Vetrotvi v področju Deliblatske peščare pihajo mnogo redkeje kot v okolici. Ker je rastlinsko pokrivalo v funkciji podnebja in zemljišča, sta za to področje značilni specifični flora in fauna.

S kolegom Ivanom Esenkom sva obiskala nekaj večjih čebelarjev. Čebelarijo z LR in z AŽ panji. Nakladne panje imajo predvsem čebelarji, ki ne prevažajo čebel in delajo na domu. Za čebelarjenje na mestu je značilno, da zaradi raznolikega rastlinskega sveta vsaj dvakrat izdatno točijo kakovostni sortni med: akacijo in lipo.

Spomladi je razvoj čebeljih družin zaradi paše na sadnem drevju v kmečkih dvoriščih in vrtovih že zgodaj zelo intenziven. Potem zacveti akacija, ki se razprostira na velikih površinah, v strnjenih akacijevih gozdovih, ki segajo do vasi. Letos je bila letina zelo dobra, saj ni bilo sledu pozebe. Prav

tako čebelarjem nudi obilo kakovostnega medu lipa, ki jo najdemo vsepovsod v Deliblatski peščari. Ob robu akacijevih gozdov in v vaseh raste tudi amorfa. Prav te dni pa so se odpirali cvetovi divjega tobaka, ki jih čebele zelo rade obiskujejo.

Za čebelarje z AŽ panji, ki čebele večino prevažajo, je v teh krajih zanimiva lucerna, ki jo gojijo za pridobivanje semena. Značilno je, da medu zelo dolgo, tudi več kot mesec dni. Dnevni donosi medu pa so običajno manjši kot 1 kg. Čebelarji, ki prevažajo čebele v te kraje, natočijo v pašni sezoni prek 70 kg medu na panj. Vidimo torej, kako bogato je medovito rastlinje na sorazmerno majhnem področju. K temu pripomorejo ugodne podnebne razmere, ki omogočajo aktivnost čebel od zgodnje pomladi do pozne jeseni.

S kolegom sva videla tudi zanimivo ptičjo – čebelar ali legat (*Merops apiaster*). Velika je kot kos in ima živopisno perje zelene, modre in rumene barve, ki se prelivajo v čudovito skladnost z naravnim okoljem. Leti v značilnem lastovičjem letu, gnezdi pa v kolonijah v vdolbinah peščenege področja. V eni takih vdolbin, globoki približno 1,5 m, sva našla za pest hitinskih ostankov čebel, ki čebelarju niso teknil. Pri nas se čebelar pojavlja zgolj kot preletnik.

Vojvodinski čebelarji imajo tudi številne probleme. Skrbi in tudi škodo jim povzročajo čebelje bolezni. Boriijo se predvsem proti varoozi. Zdravila kupujejo prek čebelarskih društev, potem pa vsak po svojem preudarku in na svoj način zdravi čebele. Poseben problem predstavljajo manjši čebelarji, ki proti boleznim pogosto ne ukrepajo resno in s tem ogrožajo vsa bližnja čebelarstva. Škodo povzroča tudi majska bolezen čebel. Bogata pelodna paša z veliko

količino beljakovin povzroči spremembo v razmerju med vodo, beljakovinami, ogljikovimi hidrati in maščobami v hrani mladih čebel. Klinično se bolezen kaže v množičnem izletanju čebel iz panja, v njihovem zbiranju v gručice in v odmiranju v konvulzijah. Čebelje družine znatno oslabijo. Jeseni in spomladi preventivno zdravijo s fumagilinom proti nosečavosti, zato z boleznijo nimajo večjih težav.

Čebelarji-prevažalci se vsako leto srečujejo z zastupitvami čebel na paši. S kombinati se težko dogovarjajo o času škropljenja kultur glede na trenutne vremenske razmere in na možnost prevoza čebel na pašo.

Vojvodinski čebelarji poznajo kranjsko sivko predvsem po mirnosti čebel na satju in intenzivnem spomladanskem razvoju družin. V svojih čebelarstvih bi radi bolj razširili našo čebelo, vendar jo težko dobijo. Najpogosteje jo dobijo iz tujine (Madžarska), potem pa jih križajo z lastnimi ekotipi kranjske čebel, z banatsko čebelo in z italijansko čebelo. Čebelarji imajo velik problem z dodajanjem matic, saj so izgube tudi do 80 odstotne.

Verjetno nikjer drugje v Jugoslaviji ne moremo najti področja s tako bogato in raznovrstno čebeljo pašo kot prav v Deliblatski peščari. Z razmeroma malo vloženega dela in s skromnimi materialnimi sredstvi dosegajo zelo dobre rezultate. Zato manjša ljubiteljska čebelarstva kaj kmalu prerastejo (za naše razmere) v velika čebelarstva s sto in več panji. V to jih seveda sili tudi hiter razvoj čebel. S tem postaja posamezno čebelarstvo ekonomsko upravičeno, čebelarstvo področja pa pomembna kmetijska panoga.

RAZUMEVANJE ČEBELJE PLESNE GOVORICE

JANKO BOŽIČ – nadaljevanje

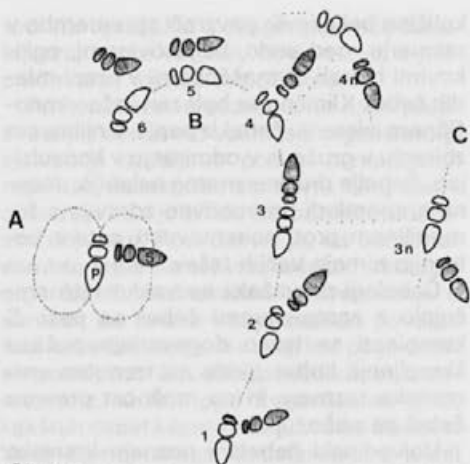
Pristopi k sledenju

Levi in desni pristop sta enakovredna. Značilno je, da za levim sledenjem sledi desno sledenje in obratno.

4. POVZETEK

Čebelji ples običajno opazujemo v enosatnih opazovalnih panjih pod steklom.

Čebele redko hodijo po steklu. Medonosna čebela običajno pleše med dvema satorma. Plesalka ustvarja plesni prostor na dveh satih, zlasti med zibanjem. Tako lahko plesu sledi do dvakrat toliko sledilk, kot jih opazamo pri plesu v opazovalnem panju (do štiri sledilke naenkrat). Več je tudi opazovalk.

Slika 7

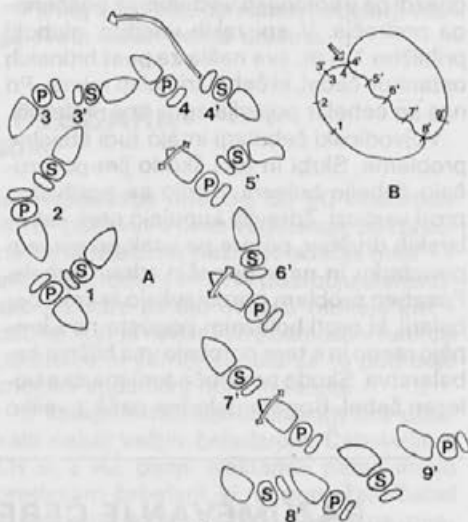
Sledenje pred odstopom in normalno slednje
A – plesna osmica,
B – položaj pred odstopom (6 odstop),
C – položaj normalnega sledenja (3n, 4n),
P – plesalka, S – sledilka.

Osmičenje zahteva stalno menjavo položaja sledilke glede na plesalko. V levem obhodu in med zibanjem po levem obhodu ji sledi na njeni levi strani. V izhodnem delu obhoda mora sledilka zamenjati strani sledenja. V tem delu se pogosto srečata obstoječa in vrinjena sledilka. Za vrivanje je primeren vhodni del plesa. V vhodnem delu plesišča se najbolj pogosto zadržujejo opazovalke. Tu so najbližje dogajanjem pri plesu, pri tem pa ne motijo plesalke in sledilke. Sledilka s svojim gibanjem za plesalko pomaga ohranjati plesišče neovirano (sliki 3, 4).

Ples je simetrično dogajanje. To dokazuje enakovredno pristopanje, sledenje in odstopanje tako z leve kot z desne strani. Možna so delna odstopanja pri plesnih smereh različnih od navpičnice zaradi morebitne delne izgube stika s podlago (slika 4 A, položaj 2). Osrednji in vhodni del obhoda ustrezata sledenju pri kroženju. Ker je obhod stisnjen polkrog, daje sledilki različne možnosti prilagajanja plesalki. Sledilka se ne more prilagoditi plesalki v izhodnem delu obhoda zaradi nemogočega obrata za skoraj 180°. Namesto tega sledilka v tem delu sledi za zadkom plesalke in počaka priložnost v začetku osrednjega dela obhoda, da zavzame primernejši položaj. Iz slike 4 je razvidno, da sledilka

»skoči« v izhodnem delu obhoda za plesalko.

V izhodnem delu obhoda je položaj sledilke najbolj različen. Ta del plesa je najmanj primeren za posredovanje informacij. V osrednjem in vhodnem delu obhoda je večja možnost posredovanja informacije. Položaj sledilke je ugodnejši (bližje 90°) in manj odstopa. Še manjše odstopanje je med zibanjem. To potrjuje tudi analiza položajev tipalnic, kjer je med zibanjem »dotikanje« z dvema tipalnicama bolj pogosto in verjetnejše. To je v skladu z dosedanjimi gledanji (K. von Frisch 1965, J. Gould idr. 1985). Dobro sledenje je nujno za ohranitev položaja sledilke v bližini plesalke. Rezultati ne izključujejo možnosti komunikacije med obhodom (Wenner 1962, lastna opazovanja na videu in fotografijah). Impulzi v obhodu naredijo ples težje sledljiv (J. Gould idr. 1985). Impulzi se pri sledilkah pojavijo večkrat med plesom (lastna opazovanja). V literaturi poročajo le o stop signalu (W. F. Towne 1985).

Slika 8

Dva odstopa
A – izrisani položaji,
B – plesna osmica z označenimi izrisanimi položaji,
1, 2, 3 in 4 – prvi odstop,
1', 2', 3', 4', 5', 6', 7', 8' in 9' – drugi odstop.
P – plesalka, S – sledilka.

(nadaljevanje prihodnjič)

PREDLOGI KOMISIJE ZA EKONOMSKO PROBLEMATIKO IN TEHNOLOGIJO ČEBELARJENJA

MILAN RUNTAS

Konec junija se je na prvi seji pod vodstvom mag. Jožeta Jenka sestala komisija za ekonomsko problematiko in tehnologijo čebelarjenja. Obravnavala je trenutno najbolj pereče probleme našega čebelarstva (poleg čebeljih bolezni, ki niso predmet obravnavanja te komisije), to je ekonomiko čebelarjenja oziroma prevelik razkorak med odkupno in drobnoprodajno ceno medu in drugih čebeljih pridelkov. Člani komisije menijo, da je od zadovoljive rešitve tega problema odvisno nadaljnje čebelarjenje mnogih naših čebelarjev, predvsem tistih večjih, tržno usmerjenih, ki svojega pridelka ne morejo v celoti prodati neposredno potrošniku. Takih problemov manjši čebelarji nimajo, saj višek svojega pridelka, kadar ga imajo, zlahka prodajo prijateljem in znancem.

Člani komisije so se zato osredotočili na vprašanje prodaje medu večjih pridelovalcev, ki prodajajo prek posrednikov. Kljub grajam na račun odkupovalcev zaradi prenizkih odkupnih cen, s katerimi nihče ni zadovoljen, so menili, da je največji problem zmanjšana prodaja medu zaradi padanja kupne moči in premajhne osveščenosti potrošnikov. V ta namen si je komisija zadala nalogo, da mora ZČDS najti sredstva in začeti s stalnim reklamiranjem čebeljih pridelkov, zlasti medu, v vseh sredstvih obveščanja, ki so nam dostopna. Reklamiranje naj bi bilo takšno, da bi potrošnike tudi izobraževalo, s čimer bi se povečala uporaba medu v dnevni prehrani. Zlasti pomembno je, da potrošnika prepričamo o nakupu kakovostnega domačega medu, ki je res nekoliko dražji od uvoženega, zato pa ima poleg hranilnih tudi blagodejne zdravilne učinke, kar za mnoge vrste neakovostnih uvoženih medov ne moremo trditi.

Komisija predlaga, da čebelarji in čebelarstva takoj začnejo zbirati in prostovoljno nakazovati finančne prispevke

za reklamo na račun ZČDS št. 50101-678-48636 s pripisom: Za reklamo čebeljih pridelkov. S pridobitvijo lastne finančne osnove za reklamo bomo tudi od organizacij, ki se ukvarjajo z odkupom in prodajo čebeljih pridelkov, lahko zahtevali sorazmerno sofinanciranje tovrstne propagandne dejavnosti. Komisija predlaga, da bi v naslednjem letu uvedli enoten prispevek po panju (1.000 din) za izobraževanje potrošnikov in reklamo čebeljih pridelkov. V skladu s pravili ZČDS pa morajo o uvedbi novega prispevka ali ustanovitvi novega sklada odločati delegati na skupščini, ki pa bo šele aprila 1989. Ker pa vsi vemo, da je čas denar, formalni predpisi pa onemogočajo hitrejšo akcijo, se je komisija odločila, da vas seznani in povabi k sodelovanju na pričujoč način.

Člani komisije so se seznanili tudi z ugotovitvami francoskih, italijanskih in nemških čebelarjev, ki trdijo, da morajo najmanj polovico čebeljega pridelka prodati neposredno potrošniku (brez posrednika ali posrednikov), če želijo poslovati uspešno. Ta ugotovitev je za naše razmere še bolj utemeljena, če upoštevamo, da je stopnja letne inflacije pri nas 170-odstotna, v naštetih državah pa lani ni presegla 10 odstotkov. Dodatno breme za odkupovalce medu pa so še visoke obresti za najete kredite.

Komisija prosi vse pisce, naj v raznih javnih glasilih, na radiu in TV čimveč pišejo o čebelarstvu in čebeljih pridelkih. Sočasno jih prosimo, da na ZČDS sporoče (po telefonu ali pisno), v katera glasila in kaj pišejo oz. bi želeli pisati. S tem bi dobili nekakšen pregled nad pisci in vsebino ter skušali uskladiti vsebinske prispevke, prostor in čas, v katerem bi bili objavljeni, z namenom, da pokrijemo vso Slovenijo. Inž. Ludvika Kluna pa so zadalžili, da sestavi skupino, ki se bo ukvarjala tudi s tehnologijo čebelarjenja.

ČEBELARSKA RAZSTAVA NA VIDMU

ANDREJ DVORŠAK

Na Vidmu-Dobrepolje vsako leto prirejajo krajevne organizacije teden tradicij, posvečen spominu na minulo vojno. V tem tednu se zvrste številne prireditve. Letos so se organizatorjem pridružili tudi čebelarji, ki so pripravili zanimivo razstavo.

Zamisel o čebelarski razstavi se je porodila na seji upravnega odbora ČD Videm-Dobrepolje, ki je zadolžil Alojza Mikliča, da skupaj z drugimi čebelarji izpelje začrtano nalogo. Ker pa je organizacija zatajila, je Miklič na koncu sam in brez pomoči pripravil obsežno razstavo, ki si jo je ogledalo mnogo obiskovalcev ter se tako seznanilo s čebelarstvom na Slovenskem.

»Za razstavo sem pripravil okoli osemdeset eksponatov, večino iz lastne zbirke. Hotel sem prikazati razvoj čebelarstva od najstarejših časov do danes. Obiskovalci so na razstavi videli različna bivališča čebel, od panja do košare in najsodobnejšega AŽ in LR panja. Poleg tega je bilo razstavljene še precej čebelarske literature in orodja, ki ga čebelarji uporabljamo pri delu. Največ zanimanja je bilo za okoli dvesto let staro leseno točilo na en sat, za razvoj panjev in za opravila čebelarja v čebelarski sezoni,« nam je povedal Alojz Miklič.

OBVESTILO VSEM ČEBELARSKIM DRUŠTVOM IN DRUŽINAM

Vse čebelarske društvene organizacije, ki še niso poslale zahtevka za uveljavljanje premij ob nakupu matic, naj to store takoj. Upoštevali bomo zahtevke, dospele do 15. septembra. Vse zapoznele zahtevke bomo obravnavali kasneje, v drugi polovici novembra. Še enkrat vas naprošamo, da obrazec natančno izpolnite in da priložite kontrolne nalepke kot dokazni material. Le-te morajo imeti jasno vidno r. št. (rodovno številko) matice.

Kmetijski inštitut Slovenije

OCENA DESETEGA KONGRESA ČEBELARJEV JUGOSLAVIJE

Predsedstvo ZČOJ je na seji, ki je bila 25. marca 1988, analiziralo delo in potek X. kongresa čebelarjev Jugoslavije in dalo tole SPLOŠNO OCENO:

1. Deseti kongres čebelarjev Jugoslavije je sovpadal z obdobjem dveh pomembnih jubilejev jugoslovanskih narodov. S to manifestacijo so se jugoslovanski čebelarji vključili v program proslave 50-letnice prihoda tov. Tita na čelo partije, hkrati pa še v program proslave 200-letnice rojstva Vuka Stefanovića-Karadžića.

2. Od devetega kongresa, ki je bil v Osijeku, je minilo celih osem let in pol in v tem času se je v jugoslovanskem čebelarstvu nakopičilo veliko problemov. To je bil eden od glavnih razlogov za precejšnje število

strokovnih avtorskih prispevkov o uspehih, dosežkih in problemih jugoslovanskega čebelarstva. Programska komisija je uspešno pritegnila veliko število avtorjev iz cele Jugoslavije, da so na kongresu sodelovali s svojimi strokovnimi in znanstvenimi prispevki. Koristno je bilo tudi tiskanje prispevkov v »Zborniku del«, s čimer so vnaprej zagotovili dovolj gradiva za udeležence in delegate kongresa. Vsa strokovna dela so bila v zborniku razporejena v štiri skupine, zato so tudi razprave na kongresu potekale v štirih sekcijah. Strokovni prispevki so pokrivali vsa področja, ki so trenutno zanimiva za jugoslovansko čebelarstvo. Morda so manjkali le prispevki s področja ekonomike čebelarjenja.

V celoti vzeto pa je programsko delo kongresa potekalo v duhu prizadevanja za napredno in sodobno čebelarstvo v naši državi.

3. Zanimanje za kongres je preseglo vsa naša pričakovanja. Predvidevali smo, da bo pri delu kongresa sodelovalo okoli 500 delegatov, sedaj pa lahko z zadovoljstvom povemo, da je na kongresu sodelovalo skoraj dvakrat več delegatov in drugih udeležencev.

Razprava je bila zelo plodna, in sicer tako po sekcijah kot tudi na skupni plenarni seji. Kritike, ideje in predlogi so bili številni, zanimivi in kakovostni.

Na kongresu je prevladovalo mnenje, da je jugoslovansko čebelarstvo že na takšni razvojni stopnji, ki terja, da se v prihodnosti razvija kot ena od najnaprednejših dejavnosti v okviru kmetijstva, oz. da se od pretežno naturalnega preide na tržno čebelarjenje. Na ta način lahko čebelarstvo poveča proizvodnjo hrane, sicer specifične, a zelo kakovostne. Na ta način lahko čebelarstvo tudi dostojno pomaga pri skupnih naporih za izhod našega gospodarstva in celotne družbe iz sedanje gospodarske krize.

4. Čeprav je bilo nekaj manjših spodrslijav, ki pa so pri organiziranju tako množičnih srečanj nujni, lahko trdimo, da sta tako Kragujevac – mesto gostitelj kot njegovo čebelarsko društvo uspešno opravila svojo nalogo.

Pravo zadovoljstvo je bilo gledati množice čebelarjev in mestnega prebivalstva, ki so prihajali na plenarne seje in seje strokovnih sekcij, kot tudi njihovo živo zanimanje za razstavljene predmete. Tridnevno bivanje delegatov in gostov v Kragujevcu je ponazarjalo Jugoslavijo v malem. Intenzivno delo v dopoldanskem času se je prepletalo z družabnimi srečanji v večernih urah. Čebelarji iz različnih republik, pokrajin in regij so med seboj navezali veliko stikov. Doseženih je bilo tudi veliko dogovorov med samimi organizacijami združenega dela pa tudi s čebelarji. Poleg tega pa je bilo dogovorjenih tudi precej prihodnjih sestankov in srečanj.

5. Veliko poslovnih dogovorov in srečanj je bilo v prostorih, kjer je bila tudi razstava jugoslovanskega čebelarstva. Sama razstava je bila izpeljana in aranžirana zelo okusno in estetsko, k čemur je najbolj pri-

pomoglo aktivno angažiranje nekaj čebelarjev entuziastov in čebelarskega gospodarstva.

6. Posebno dragoceno je bilo sodelovanje čebelarskega in ostalega gospodarstva in njihovih poslovnih združenj tako pri programskem delu kongresa kot tudi na razstavi čebelarstva ter pri financiranju kongresa. Spoznavanje med čebelarskimi organizacijami in čebelarji, ki so pravzaprav neposredni proizvajalci, bi moralo prispevati k hitrejšemu razvoju sodobnega jugoslovanskega čebelarstva v naslednjih letih.

7. Deseti kongres se je s posebnim priznanjem določenemu številu najaktivnejših čebelarjev (najvidnejšim gospodarstvenikom v čebelarstvu in čebelarskim organizacijam združenega dela so podelili diplomo desetega kongresa) zahvalil vsem tistim, ki že leta razvijajo jugoslovansko čebelarstvo. Čeprav je diplomo dobilo le manjše število najboljših med najboljšimi, pa zahvala velja tudi vsem ostalim.

8. Vse kar se je dogajalo pred kongresom in med njim, je zbrano v skupnem dokumentu desetega kongresa in v njegovih štirih delih:

- temeljnem priporočilu kongresa, ki vsebuje napotke za priprave na vstop čebelarstva v 21. stoletje;

- ugotovitvah, v katerih je na kratko opisano sedanje stanje čebelarstva Jugoslavije za vse tiste, ki se sicer sami ne ukvarjajo s čebelarstvom, lahko pa nam pomagajo, da bi se čebelarstvo hitreje razvijalo;
- priporočilih, ki so namenjena čebelarjem in vsem tistim, ki so zainteresirani za napredek jugoslovanskega čebelarstva in za to, da si medsebojno pomagamo pri neposrednem delu in pri posodabljanju jugoslovanskega čebelarstva in v

- sklepih, ki so strnjeni v sedmih točkah. To je sicer malo, vendar pa je res, da bomo z njihovo uresničitvijo veliko pripomogli k boljšemu razvoju jugoslovanskega čebelarstva.

Vsakega od teh sedmih sklepov moramo natančno opredeliti in na osnovi tega iskati pomoč pri vseh tistih, ki so tudi sicer dolžni, da nam pomagajo pri izvajanju teh sklepov. Nosilci te zahtevne naloge so vsa vodstva čebelarskih organizacij in organizacije združenega dela ter njihova združenja. O izvedbi sklepov je potrebno obvestiti

delegate in druge udeležence prihodnjega XI. kongresa čebelarjev Jugoslavije v Makodoniji.

Tradicionalna gostoljubnost Šumadije in republike Srbije se je kazala tudi ob spremljajočih manifestacijah, kot so bile: obiski zgodovinskih mest in muzejev, obisk čebelnjakov naprednejših čebelarjev

v Šumadiji, organizacija koncertov narodne in zabavne glasbe itd.

10. Z uresničevanjem sklepov X. kongresa čebelarjev Jugoslavije bo zagotovljen pomemben korak k posodobitvi jugoslovanskega čebelarstva.

Prevod: Irena Ogrin

OBČINSKO TEKMOVANJE MLADIH ČEBELARJEV V KOSTANJEVICI NA KRKI

MINKA ZUPANČIČ

V prelepi dolenski metropoli v Kostanjevici na Krki je bilo v osnovni šoli Mitja Gorjup 10. aprila letos srečanje in tekmovanje mladih čebelarjev občine Krško.

Zbrali so se mladi čebelarji z osnovnih šol Mitja Gorjup iz Kostanjevice, Gorjanskega bataljona iz Podbočja, Milka Kerin iz Leskovca, dr. Mihajlo Rostohar in Jurij Dalmatin iz Krškega ter iz Pake z mentorji, predstavniki vseh čebelarskih društev, čebelarji, ki jim je Čebelarska zveza Krško podelila odličja Anton Janša II. stopnje, in čebelarji ČD Raka, ki so jim ob tej priložnosti podelili odličja A. Janša III. stopnje.

Učitelji, učenci, kuharice in domači čebelarji so nas gostoljubno sprejeli in pogostili v šolski dvorani, kjer so bila razstavljena likovna in literarna dela sodelujočih šol, na temo Čebela in narava, čebelarjenje in čebelji pridelki.

Dobrodošlico sta zaželela ravnatelj šole gostiteljice tovariš Zajelšnik in predsednika ČD Kostanjevica tovariš Kupelnik. Učenci domače šole so pripravili zanimiv kulturno-zabavni program, ki je navdušil mlade in starejše čebelarje.

Tekmovanje je uspešno vodila, kot že leta prej, pedagoginja in čebelarka, predsednica pionirskih odredov pri Občinski zvezi društva prijateljev mladine Krško, Danica Zalokar iz Leskovca. Uvodoma je prebrala pozdravno brzojavko glavnega direktorja Hp Medex Aleša Mižigoja, ki je bil ta dan službeno zadržan. V brzojavki je zaželel mladim čebelarjem kar največ uspehov.

Tekmovanje je potekalo v obliki kviza. Komisija, ki je tekmovanje ocenjevala, je ugotovila, da so tekmovalci pravilno odgovorili na vsa vprašanja, obvezna za tekmovanje, razen v dveh primerih. Na vprašanja iz praktičnega čebelarjenja so najboljše

odgovarjali mladi čebelarji iz OŠ Milka Kerin iz Leskovca, zato so dobili tudi najvrednejše nagrade.

Čebelarji in gosti so z zanimanjem spremljali tekmovanje mladih in bili preseščeni nad njihovim znanjem.

Zatem je čebelarska zveza podelila posebno priznanja, in sicer: Jožetu Špilerju iz Kostanjevice za dolgoletno mentorstvo čebelarskega krožka pri OŠ Kostanjevica, dipl. ekonomistu Alešu Mižigoju za dolgoletno uspešno sodelovanje in skupnosti za pospeševanje kmetijstva in rezerve hrane pri občini Krško za vsakoletno finančno pomoč za napredek čebelarstva.

Zatem je čebelarska zveza podelila dolgoletnim uspešnim čebelarjem in organizatorjem čebelarstva v občini odličja Anton Janša II. stopnje, Čebelarsko društvo Raka pa svojim članom odličja Anton Janša III. stopnje.

Knjižne nagrade, ki jih je prispeval hp Medex iz Ljubljane, so za likovna dela na temo Čebela in narava, čebelarjenje in čebelji pridelki prejeli likovni krožki osnovnih šol iz Kostanjevice, Leskovca, Krškega in Podbočja ter literarni krožek osnovne šole Jurij Dalmatin iz Krškega za literarna dela.

Ob prigrizku je tekla živahna razprava predvsem o zdravljenju čebeljih bolezni, ki v zadnjih letih tudi kostanjeviškimi čebelarjem ne priznašajo.

Čebelarji in gostje smo si izmenjali izkušnje in se proti poldnevu zadovoljni razšli.

Učiteljem in učencem osnovne šole Mitja Gorjup iz Kostanjevice in čebelarjem Čebelarskega društva Kostanjevica se zahvaljujemo za vzorno pripravljeno srečanje in tekmovanje ter za poučno in prijetno nedeljsko dopoldne.

LADISLAV ČMER

Nepričakovano je umrl dolgoletni čebelar, član in funkcionar čebelarске organizacije, dipl. pravnik Ladislav Čmer iz Škofje vasi.

Že leta 1947 je bil prvi predsednik Čebelarске družine Vojnik, nato pa je opravljal več funkcij v čebelarски organizaciji. Vse do smrti je bil član nadzornega odbora Medobčinske zveze čebelarских organizacij Celje. Za svoje dolgoletno delo v čebelarских organizacijah je bil odlikovan z odličjem Anton Janša III. in II. stopnje, prejel pa je tudi plaketo Zveze čebelarских društev Slovenije ob proslavi 80-letnice slovenske čebelarске organizacije.

Vsi čebelarji, lovci, družbenopolitične organizacije in občani ga bomo ohranili v najlepšem spominu kot dobrega čebelarja in zglednega tovariša.

Čebelarška družina
Vojnik

DRAGO DEJAK

Aprila 1988 smo se čebelarji Čebelarске družine Homec s čebelarским praporom poslednjič poslovili od našega člana Draga Dejaka.

Čeprav smo vedeli za težko in neozdravljivo bolezen našega čebelarskega tovariša, nas je njegova smrt globoko prizadela.

Pokojni Drago se je rodil leta 1931 v Šmarci pri Kamniku.

S svojo marljivostjo si je zgradil lep dom, ob katerem je z veliko ljubeznijo gojil tudi čebele. Pri tem delu mu je bila v veliko pomoč žena Štefka, ki bo še naprej skrbela za njegove ljubljene.

Čebelarška družina
Homec

MARTIN JENKO

Februarja 1988 smo se poslovili od najstarejšega člana naše čebelarске družine. Rojen je bil leta 1903. Bil je ljubitelj narave, od mladih nog se je ukvarjal z lovom in čebelami. Čebela-

ril je z AŽ panji, bil je napreden čebelar in dolgoletni član OU čebelarске družine. Prejel je odličje Anton Janša II. in III. stopnje. Na njegovi zadnji poti smo ga v velikem številu pospremili tudi čebelarji s praporom.

Čebelarška družina
Cerklje na Gorenjskem

ANTON GMAJNER

Čebelarška družina Vojnik sporoča žalostno vest, da je po dolgotrajni bolezni umrl naš zvesti čebelar Anton Gmajner iz Vojnika. Vse do leta 1947 je pridno skrbel za čebele. Bil je vzo-

ren čebelar in kot kmetijski tehnik zvest čebelar in kmetijstvu vse do smrti. Kot kmetijski strokovnjak je bil zaposlen v Kmetijski zadrugi Vojnik in kasneje Celje do invalidske upokojitve leta 1984. Poleg službe je skupaj z ženo obdeloval še svoje srednje veliko posestvo, kasneje pa so jima pomagale še tri hčerke. V Čebelarски družini Vojnik ga bomo izredno pogrešali, saj je mnogim pomagal z odličnimi kmetijskimi in čebelarскими nasveti. Zaradi hude bolezni je že pred smrtjo prepustil čebele zetu, tako da bo čebelarstvo še ostalo pri hiši.

Vsi čebelarji Čebelarске družine Vojnik ga bomo ohranili v lepem spominu kot dobrega čebelarja, kmetijskega strokovnjaka ter zglednega tovariša.

Čebelarška družina
Vojnik

GROZDAN JERMAN

Z žalostjo smo istrski čebelarji sprejeli vest, da je po hudi in neozdravljivi bolezni aprila 1988 umrl čebelar in velik ljubitelj narave ter dober prijatelj Grozdan Jerman iz Kopra.

Rodil se je v Glemu pri Marezigah. Že v rani mladosti je kot sin malega istrskega kmeta občutil krivičnost tedanjega časa. Pri vojaki v italijanski vojski in kot politični preganjanec je okusil krutost tedanjega fašističnega režima. Po osvoboditvi je bil med soustanovitelji naše obalne čebelarске organizacije. Veliko let je bil tudi član IZ obalnega čebelarskega društva. Bil je žalosten, kajti dobro je vedel, da mu čebelje družine slabijo zaradi varoe.

Na zadnji poti ga je poleg velike množice ljudi in praporjev pospremil tudi čebelarski prapor in se poklonil njegovemu spominu.

Vestnega čebelarja in člana našega društva bomo ohranili v lepem spominu.

Obalno čebelarsko društvo
Koper

JOŽE VRABIČ

Ob prebujanju pomladi marca 1988 nas je pretresla vest, da se je po daljši bolezni izteklo življenje člana našega društva Jožetu Vrabiču. Rojen je bil leta 1924 v Črni na Koroškem.

Tudi v društvu je bil aktiven in prizadeven, saj je kmalu postal član upravnega odbora in predsednik društva. Za njegovo delo v društvu je prejel tudi priznanje in odlikovanje Anton Janša III. stopnje.

V času njegovega predsednikovanja so začeli graditi čebelarski dom v Črni na Koroškem, toda bolezen mu je preprečila, da bi lahko aktivno sodeloval do konca. Vesel in zadovoljen je bil, ko je bil dom zgrajen.

Težko je slovo od človeka, ki je vse svoje življenje posvetil svoji družini in čebelam. Zato ga bomo ohranili v lepem spominu kot dobrega čebelarja in zglednega tovariša.

Čebelarsko društvo
Črna na Koroškem

OBVESTILA

Na ZČDS smo prepisali naslove članov, ki prejemajo Slovenskega čebelarja. Ugotovili smo, da je že v starem seznamu nekaj napak (nepravilni priimki, ni vpisane hišne številke, napačna poštna številka itd.), zato prosimo vse člane, da natančno preberejo svoj naslov na ovitku Slovenskega čebelarja ter nam eventualno napako ali pomanjkljivost sporočijo pisno ali po telefonu na ZČDS, Cankarjeva 3, 61000 LJUBLJANA, tel.: (061) 210-992.

V sporočilu morate navesti napačen in pravilen naslov.

Primer:

NEPRAVILNO
KOSTJA Božo
Kovaška vas
68340 ČRNOMELJ

PRAVILNO
KOSTA Božo
Kovača vas 5
68342 Stari trg ob Kolpi

Prosimo vas, da nam čim prej sporočite na enak način tudi morebitno spremembo vašega naslova.

UREDNIŠTVO SLOVENSKEGA ČEBELARJA

Čebelarske organizacije in čebelarje obveščamo, da smo na ZČDS pričeli zbirati prednaročila za čebelarski stenski koledar za leto 1989. Koledar ima dvanajst listov z zapisi osebnih imen, praznikov in luninih men, ob vsem tem pa je še prostor za krajše zapiske. Listi so pritrjeni na trdo podlago z lepenko. Velikost koledarja je 22 x 32 cm.

Prednaročila pošljite na ZČDS, Cankarjeva 3, 61000 Ljubljana, tel.: (061) 210-992. Ceno in način plačila vam bomo sporočili v eni od naslednjih številkih revije.

STROKOVNA SLUŽBA ZČDS

Čebelarjem nudimo nalepke za kozarce z medom še po stari ceni 30 din. Naročite jih lahko pisno ali po telefonu. Pošljemo jih tudi po pošti. Tel.: (061) 210-992.

STROKOVNA SLUŽBA ZČDS

Iz krogov, ki so blizu proizvajalcem sladkorja, smo zvedeli, da se bo sladkor septembra verjetno občutno podražil. Priporočamo, da si čebelarji še pred napovedano podražitvijo preskrbe zadostne količine sladkorja za zimsko in pomladansko krmljenje.

UREDNIŠTVO

IVAN ŠEŠKO – 90-LETNIK

Naš jubilant je dopolnil 90 let, poleg tega pa se polnih 70 let ukvarja s čebelarji, več kot 60 let pa je dejaven tudi v družbenem življenju v Rušah. Učitelj je svojemu narodu svetilnik, takšno geslo ga je vodilo vse do danes. Rojen je bil 17. 8. 1898 v kmečki družini na Planini pri Sevnici ob Savi. Domačija je imela čebelarstvo tradicijo, saj je že njegov ded gojil čebele v kranjičih. Zaradi slabega zdravja je že pri 17 letih starosti začel čebelariti. Že takrat je čebelarje zbiral tudi v društvo.

V svojem plodnem življenju je čebelaril s 24 AŽ panji. Kljub svoji starosti še danes čebelarji z dvema AŽ panjema in trdi, da bo s čebelami še vztrajal. Na čebele je navezan, saj so mu ohranile zdravje in omogočile dolgo in plodno življenje.

Pogosto poudarja: »Ko bi čebel ne imel,

bi več ne živel!« Navdušen za pedagoško delo, je končal gimnazijo in učiteljsko, vse z odliko! Nekaj časa je bil občinski tajnik. Pred šestdesetimi leti je postal učitelj v Rušah. Kot ravnatelj šole je tu uspešno deloval vse do upokojitve.

Leta 1925 je bil ustanovitelj tedanje čebelarke podružnice v Rušah. Med člane podružnice in šolsko mladino je takoj začel širi napredni čebelarji nauk. V šoli je začel delovati čebelarji krožek, katerega člani so kmalu dosegli prvo mesto na republiškem tekmovanju. Močno se je zavzemal za uporabo AŽ panja, ki ga do tedaj niso poznali. Tudi razvoju sadjarstva je posvečal pozornost, zato je leta 1926 skupaj s profesorjem Priolom v Rušah ustanovil sadjarsko-vrtnarsko podružnico. K sodelovanju je pritegnil napredno misleče kmetovalce iz okolice. Kljub svoji starosti še vedno čil in zdrav prihaja na seje in ostale čebelarke prireditve.

Ivan Šeško je tudi dolgotrajni sodelavec in predavatelj v MZČD Maribor. Še vedno je častni predsednik naše družine, pa tudi častni član čebelarke družine Studenci.

Za svoje delovanje je bil odlikovan z odličjem Anton Janša II. in I. stopnje, prejel pa je tudi posebno priznanje MZČD Maribor.

Za dolgotrajno aktivno delovanje ga je medobčinska zveza sprejela v svoje vrste in ga imenovala za častnega člana. Ob jubileju želimo Ivanu Šešku predvsem zdravja in da bi še mnogo let deloval v krogu čebelarjev in krajanov – svojih učencev.

ČEBELARSKA DRUŽINE RUŠE
Ivan ŠTEMBERGER

ČESTITKA

Čebelarji ČD Peter Močnik Studenci – Pekre čestitajo Ivanu Šešku ob njegovem visokem življenjskem jubileju. Želimo mu tudi dobro zdravje in da bi nas še dolgo razveseljeval s svojimi obiski.

ČD PETER MOČNIK
Studenci – Pekre

krka, tovarna zdravil n.sol.o.

novo mesto

TOZD MARKETING
SEKTOR VETERINA

KRKA V ČEBELARSTVU

ASCOMIZOL® – D

SREDSTVO ZA DEZINFEKCIJO Z DIMLJENJEM

delovnega prostora, praznih panjev, satov, čebelarskega orodja in pribora, posebno v čebelnjakih, ki so okuženi s povzročiteljem poapnele zalege.

KDAJ UPORABITI ASCOMIZOL® D?

1. Uporabimo ga, če je prisoten povzročitelj poapnele zalege v delovnem prostoru, praznih panjih, na čebelarskem orodju in priboru.
2. Uporabimo ga pri vsakem sumu na prisotnost povzročitelja poapnele zalege.
3. Uporabimo ga pred vsako ponovno uporabo satja, osmukalnikov, druge opreme, ki je bila dalj časa v skladišču.

ASCOMIZOL® – SET

za uporabo v veterini – kemoterapeutik

RAZTOPINA ZA ŠKROPLJENJE SATJA Z ZALEGO

RAZTOPINA ZA KAPLJANJE NA IZGOREVALNI LISTEK

KAKO UPORABITI ASCOMIZOL® – SET?

1. Raztopino za škropljenje dodamo sladkorni raztopini in nato z njo škropimo plodiščne sate družin, ki so obbolele za poapnelo zalego.
2. Raztopino za kapljanje na izgorevalni listek uporabimo kot zaščito (preventivno) za čebelje družine, ki jih ogroža povzročitelj poapnele zalege.

KMALU V KRKINI PALETI PROIZVODOV ZA ČEBELARSTVO:

Sredstvo za zaščito satja pred voščenim moljem

Biostimulator za jesensko in spomladansko pospeševanje razvoja čebeljih družin.

Nove vrste visokokvalitetne hrane za čebele

DNEVI ČEBELARSTVA V SARAJEVU

V Domu mladih v Skenderiji bodo od 6. do 9. oktobra 1988
»DNEVI ČEBELARSTVA 88«

Program:

- 6. oktobra ob 11. uri – otvoritev razstave,
- 7. oktobra od 9. do 19. ure – razstava,
- 8. oktobra od 9. do 15. ure – izobraževalni program za čebelarje,
- 8. oktobra od 9. do 19. ure – razstava,
- 9. oktobra od 8. do 13. ure – razstava,
- 9. oktobra ob 13. uri – podelitev priznanj in zaključek razstave.

Urniki izobraževalnega programa 8. oktobra:

- 9.00–10.30 Čebelarjenje v gozdovih – vse o povzročiteljih medenja
Pojavi medenja v borovih gozdovih
Napovedovanje in koriščenje paše
- 10.30–11.00 Odmor
- 11.00–12.00 Čebelarjenje v gozdovih – nadaljevanje
Predavanja – vprašanja in odgovori
- 12.00–12.30 Odmor
- 12.30–14.00 Bolezni in zastrupitve čebel
- 14.00–15.00 Novosti v proizvodnji zdravil za čebelarstvo.

Zveza čebelarjev
Bosne in Hercegovine
in
DO Omladinski centar
»Dom mladih«

Časopis Slovenski čebelar je ustanovilo »Slovensko čebelarsko društvo za Kranjsko, Štajersko, Koroško in Primorsko« leta 1898.

Izdaja ga Zveza čebelarskih društev Slovenije, Cankarjeva 3/II, 61000 Ljubljana,
tel.: (061) 210-992.

Časopis izhaja v Ljubljani vsakega 1. v mesecu in je oštevilčen z zaporedno številko meseca. Časopisni (izdajateljski) svet sestavljajo: Andrej Dvoršak, Ivan Esenko, mag. Franc Javornik, Andrej Jernej, inž. Ervin Kuhar, Aleš Mižigaj in inž. Janez Poklutar.

Uredniški odbor sestavljajo: prof. Janez Mihelič, inž. Jože Babnik, Andrej Dvoršak, mag. Franc Javornik, inž. Janez Poklutar, Boris Slavec in Pavle Zaletel.

Glavni in odgovorni urednik: prof. Janez Mihelič.

Lektorica: prof. Nuša Radinja.

Cena posamezne številke je 1.600 din.

Letna naročnina za nečlane: v domovini znaša 18.000 din, v tujini pa 13 USA dolarjev. Odpovedi med letom ne upoštevamo.

Članarina, v katero je všteta tudi naročnina za Slovenskega čebelarja, znaša 12.000 din. Člani imajo pravico do enega brezplačnega oglasa do 20 besed v tekočem letu, vsako nadaljnjo besedo pa plačajo po veljavnem ceniku za splošne oglase.

Cene reklamnih oglasov: cela stran – 240.000 din, pol strani – 140.000 din, četrt strani – 70.000 din. Popust pri ceni za 3- do 5-kratno objavo je 10 odstotkov, za 6- do 10-kratno objavo 20 odstotkov, za celoletno objavo 30 odstotkov. Za objave na zunanji strani ovitka ni popusta. Cena splošnih oglasov je 420 din za besedo, enaka cena velja tudi za osmrtnice, ki presegajo 40 besed.

Številka dinarskega žiro računa pri SDK v Ljubljani je: 50101-678-48636. Številka deviznega računa pri LB-GB v Ljubljani je: 50100-620-107-010-30960-943.

Po mnenju št. 421-1/74 pristojnega republiškega organa je časopis oproščen temeljnega davka od prometa proizvodov.

Tiska Tiskarna KURIR, Ljubljana.

Rokopisov in nenaročenih fotografij ne vračamo.

MALI OGLASI

Ugodno prodam 15 AŽ panjev s čebelami. Informacije po tel. (061) 372-735 od 12. do 14. ure. Janez KOZINA, Ul. v Kokovšek 10, Lj. Bežigrad.

ČEBELARJI POZOR! Izšla je knjiga »Pčelarstvo i ekonomika pčelarenja«. Knjigo lahko naročite na naslov avtorja. Branko Relić, Stanka Paunovića 5, 22000 SREMSKA MITROVICA. Cena knjige je 8.000 din in stroški poštne. Knjigo vam bomo poslali po pošti s povzetjem.

Prodajam 42 čebeljih družin v novih 10-satnih AŽ panjih. Vukšinić, Bizoviška cesta 1 a, Lj., Dobrunje.

Prodajam TAM, predelan za prevoz 48 panjev z atestom, in 20 čebeljih družin. Jerkič, Ajdovščina, tel.: (065) 61-291. Jerkič Miro, Polževo 12/c, Ajdovščina.

Prodajam tovorni čebeljak TAM 5500 preurejen za 60 AŽ panjev. Zadnji del je preurejen za garderobo. Registriran do maja 1989. Prodajam tudi 30 čebeljih družin v AŽ panjih. Ivan Božič, Šermin 2, Bertoki, 66000 KOPER.

Prodajam narejence v AŽ panjih ali na satih 26 x 41. Josip Lončar, 42253 BEDNJA, tel.: (042) 75-174, 75-167.

Prodajam 20 LR panjev s čebelami v 3 ali 2 nakladah. Alojz Luin, Koper, Vegova 6, tel.: (066) 23-631.

Prodajam nove AŽ panje 9 in 10 satne. Panji so rogljičeni in satniki zvrtani za žičenje. Informacije tel.: (061) 264-926. Franc Debevec, Ramovševa 34, 61000 LJUBLJANA.

KAS naravno zdravilo proti varoozi in noseči, sestavljeno iz izvlečka borovih vršičkov in pelina, ali le sestavine zanj – navodilo za pripravo je v Slovenskem čebelarju 6/87, str. 202 – prodajam. Pošljem po pošti s povzetjem. Naročila na naslov Janez FIRM, Podšentjur 10, 61270 LITIJA, tel.: (061) 882-096. Preizkusite! Zdravilo se dodaja v zimsko krmo.

Prodajam Sodobno čebelarstvo I in II ter kompletne letnike Slovenskega čebelarja 1948-1988. Janez Danč, 69207 Prosenjakovci 55.

Prodajam TAM 5500 predelan za prevoz čebel. Cena ugodna. Tel.: (061) 59-559. Karel Kovačič, ČD Dobova-Kapele, Tacen, Cesta Cirila Kosmača 26, 61211 Šmartno.

Najamem čebeljak s čebelami ali brez v okolici Ljubljane. Jože ŠIMEC, 61000 LJUBLJANA, Prešernova 15, tel.: (061) 554-449 (int. 19).

Prodajam 2 avtobusa TAM 170 v voznem stanju po ugodni ceni. Rudi LIPIČNIK, tel.: (063) 751-627.

Prodajam tovornjak, registriran za 36 AŽ panjev. Informacije: (066) 57-615.

Prodajam kombi Zastava s 24 naseljenimi AŽ 10-satari. Vozilo je registrirano do 5. maja. Štefan MATAJIČ, tel.: (061) 50-232.

Ugodno prodajam naseljene LR panje – posamič ali vse skupaj (25 družin). Tel.: (067) 81-805.

Ugodno prodajam kombi IMV z Mercedesovim motorjem, primeren za prevoz čebel. Alojz PERŠAK, tel.: (062) 865-275.

Prodajam čebeljak s 15 panji na enoosni prikolici z vso opremo. Tel.: (061) 212-186.

Ugodno prodajam prevoznik čebeljak za 84 AŽ panjev z izbo (šleper prikolica). Oskar ŠKULJ, Suška c. 7, Škofja Loka, tel.: (064) 60-579 po 20. uri.

Začetniku **oddam v najem** čebeljak v Ljubljani, vso čebelarstvo opremo in 4 zdrave družine v AŽ panjih. Tel.: (061) 51-934.

ČEBELARJI POZOR – NOVO NA NAŠEM TRŽIŠČU!

Izdelujem plinske kadilnike za zdravljenje varooze. Aktivno snov dodajamo v parafinsko olje. Zdravilno sredstvo vbrizgamo v obliki megle v panj pod velikim pritiskom. Finomehanika Damir Cvitovac, Mirana Jarca 6, Črnomelj, tel.: (068) 51-456.

MIZARSTVO KRŽE – z dolgoletno tradicijo – VRHNIKA

Izdelujemo kvalitetne panje AŽ po konkurenčnih cenah. Panji so iz kvalitetnega smrekovega lesa in rogljičeni (cinkani). Satniki so iz lipovega lesa in vrtani za žičenje. Deset-satne AŽ panje lahko dobite takoj, za ostale vrste panjev tipa AŽ pa sprejemamo naročila. Franc Krže, Idrijska 3, 61360 VRHNIKA, telefon (061) 751-317.

Finančna sredstva za obnovo zgodovinskega spomenika kapele P. P. Glavarja nakažite na ŽR 52100-603-30757 Zavod za varstvo naravne dediščine Novo mesto, Kidričev trg 3, s pripisom »Za obnovo Lanšpreža«.